

591954679

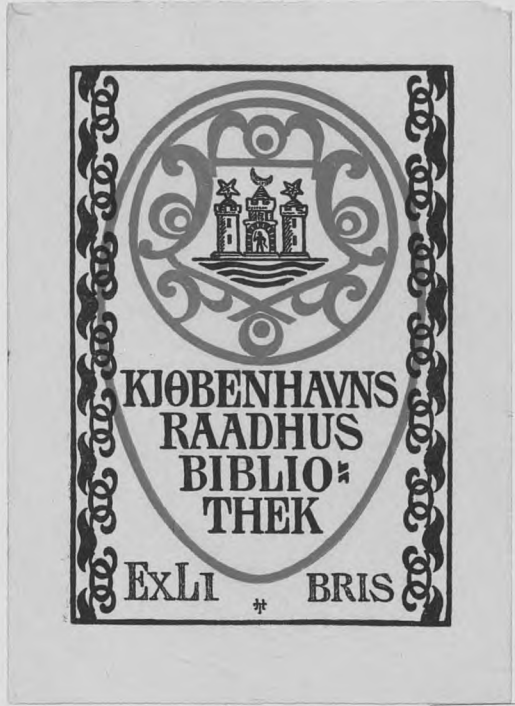
101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

60
1763

C. A. Clemmensen
Lauritz Rasmussen
kgl. Hof-Broncestøber

RHB

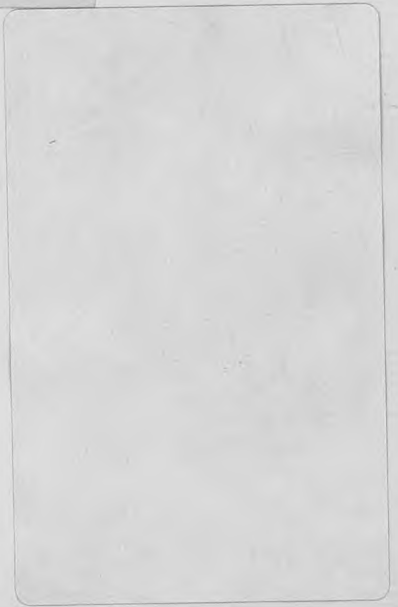
09.7.7 330 JTC

09.763

u

Ex. 1

LAURITZ RASMUSSEN

KGL. HOFBRONCESTØBER

1854 - 2. NOVEMBER - 1929

Af C. A. CLEMMENSEN

Tegnet af Poul Lauritz Rasmussen.

LAURITZ RASMUSSEN

KGL. HOF-BRONCESTØBER

1854—1929

LAURITZ RASMUSSEN

KGL. HOF-BRONCESTØBER

1854 * ANDEN * 1929
NOVEMBER *

Af

C. A. CLEMMENSEN

Titusstage, tegnet af Prof. Joakim Skovgaard og
Arkitekt Mogens Clemmensen.

KØBENHAVN

TRYKT I LANGKJÆRS BOGTRYKKERI

1929

09.769
Pa 66
c

OMSLAGSBILLEDE
PROFESSOR UTZON-FRANK:
BEATRICE

9829

I

Dansk Kunsthaandværk har skrevet sig sit Adelsbrev paa den smukkeste Maade. Hvor er den Dansker, der ikke føler sig stolt over, hvad vore Kunsthaandværkere formaar paa en Række Omraader, som vi stadig omfatter med Veneration?

En særlig Plads indenfor det danske Kunsthaandværk indtager Broncestøbningen, saaledes som den repræsenteres ved Firmaet Lauritz Rasmussen, der den 2. November 1929 fejrer sin 75 Aars-Dag. Firmaets Grundlægger begyndte som Zinkstøber, og i mange Aar holdt han sig hovedsagelig til Zinken; den blev efterhaanden et meget benyttet Materiale, og den var ogsaa billig. Men Broncen, det ædlere Stof, kom i Forgrunden, da Stifterens Søn, Carl Rasmussen, den nuværende Seniorchef, vendte hjem fra et længere Ophold i Udlandet, hvor han havde tilegnet sig Broncestøbningens Teknik. Den Dag kom, da Broncen sejrede helt.

Aar har føjet sig til Aar. Nu er ogsaa tredje Generation repræsenteret i Arbejdet, og Firmaet Hof-Broncestøber Lauritz Rasmussen staar som den eneste Virksomhed her i Landet, der udfører større monumentale Arbejder indenfor Broncestøbningens Omraade.

Virksomhedens Grundlægger, Lauritz Rasmussen, kom fra et Hjem i jævne Kaar. Hans Fader Niels Rasmussen stammede fra Mørkøv (Mørke) Sogn i Holbæk Amt og drev, ved Sønnens Fødsel, Høkerforretning i Borgergade Nr. 176, nuværende Nr. 57, paa Hjørnet af Prinsensgade; han var i 1818, i en Alder af 32 Aar, blevet gift med den

et Par Aar ældre Ane Nielsdatter (Ane Jensen) fra Soderup Sogn i Holbæk Amt. Huset, hvori han boede og virkede, var hans eget. Her fødtes Sønnen den 11. Juni 1824. Han blev døbt i Trinitatis Kirke den 4. Juli og fik Navnet Lauritz Godtfred Rasmussen. Som Faddere nævnes i Kirkebogen Forældrene og »Gjordemoderen Madam Bylov« (hun hed I. Bülow og boede i Frederiksberggade).

Da Sønnen var fire Aar gammel, flyttede Niels Rasmussen til Aabenraa Nr. 222, Hjørnet af Hausergade (nu Hausergade Nr. 22). I dette Hus, som Faderen ejede og hvori han drev Høkerforretning gennem mange Aar, voksede Lauritz Rasmussen op, og den Tid skulde komme, da han paabegyndte sin Støberivirksomhed i disse trange Omgivelser.

I Gørtlerlaugets Protokol bevidner Oldermænd C. A. Løchte, at Lauritz Godtfred Rasmussen Aar 1839 den 31. Juli blev indskrevet som Gørtlerlærling til at lære i fem Aar fra St. Hans Dag 1839 at regne hos Mester H. Dalhoff; han var da lige fyldt femten Aar. Det beror paa en Misforstaaelse, naar det i Artiklen om Lauritz Rasmussen i Bricka's Dansk Biografisk Lexikon meddeles, at han stod i Lære hos Hof-Guldsmed Jørgen Balthasar Dalhoff — Industriforeningens bekendte Stifter —, der forøvrigt gav sig af med adskilligt andet end Guldsmedearbejdet, f. Eks. en Tid lang med Støberivirksomhed. Lauritz Rasmussens Læremester, Hof-Gørtler Herlov Dalhoff i Bredgade, var yngre Broder til J. B. Dalhoff. Dette Gørtleri bestaar stadig — under Firmanavnet H. Dalhoff & Søn (Store Kongensgade) — og det indehaves nu, anno 1929, halvfemsindstyve Aar efter at Lauritz Rasmussen kom i Lære her, af hans Læremesters Søn, Hof-Gørtler V. Dalhoff. Denne har opbevaret Beretningen om et lille Træk fra Lauritz Rasmussens Læretid. Sammen med en Lærekammerat,

Ringberg, der senere, som Mester, forblev hos det Dalhoffske Firma og som ialt var knyttet til det i samfulde 57 Aar, skulde Lauritz Rasmussen udføre en Reparation ved Fodstykket af Christian den Femtes Rytterstatue paa Kongens Nytorv. Under Arbejdet anbragte de en Varme-

Ungdomsbillede af Lauritz Rasmussen.

gryde, fyldt med Gløder, paa Christian den Femtes højre Arm, den, der holder Kommandostaven. Der hang Gryden en rum Tid, med det Resultat, at det bløde Materiale — Statuen er som bekendt af Bly — kom i Smeltning, saaledes at Armen bøjedes og altsaa indtog en anden Stilling end tidligere. Da de to Gørtlerlærlinge opdagede denne Forandring i Majestæten's Holdning, blev de hede om Ørene. Hvad var der at gøre? De besluttede at tie bom-

stille — og de slap med Forskrækkelsen. Kyndige Folk har siden undret sig lidt over den Arm. Den gav Anledning til adskillige Spekulationer, men man har vel slaaet sig til Ro med den Forklaring, at det gamle Blymonument fra 1688 er tilbøjeligt til at synke sammen.

— I Sommeren 1844 var Lauritz Rasmussen udlært. Den 26. Juli blev han og seks andre, »efter at deres Svendeprøver saavel af Lauget som af den til Svendestykkers Bedømmelse allernaadigst anordnede Kommission for gode og forsvarlige vare antagne, indskrevne som Svende her paa Lauget«. Hans Svendestykke var en bronceret og ferniseret Bordlampe.

Lauritz Rasmussen havde Udlængslen i sig. Han maatte arbejde herhjemme Vinteren over, men da Foraaret kom, anskaffede han sig en Vandrebog, og med den gik han til Laugets Oldemand, Gørtler og Hof-Sværdfeger M. Jurzick i Sværtegade. Her fik Vandrebogen følgende Paategning:

At Gjørtlersvend Lauritz Gotfried Rasmusen født i Kjøbenhavn har lært hos Hoff Gjørtlermester H. Dalhof i 5 Aar, og blev udskreven som Svend Aaret 1844 d. 26de Juli og senere har arbejdet hos samme Mester en Tid af 9 Maaneder og i denne Tid har været til hans fuldkomne Tilfredshed, hvilket bevidnes efter Atest.

Kjøbh. d. 5te Mai 1845.

M. Jurzick
Oldemand

I Vandrebogen oplyses det, at Lauritz Rasmussen, da han fik den udleveret, fandtes at være i Besiddelse af 3 Rbdlr., og den 20aarige Gjørtlersvends Signalement lyder saaledes: høj, middel af Bygning, blond Haar, blaa Øjne, almindelig Næse og Mund. Det er lidt mærkeligt, at der opgives »Bygning middel«, saa solid, stor og kraftig, som han var. I 13—14 Aars Alderen havde han et alvorligt Anfald af Tyfus, men derefter ejede han et glimrende Helbred, og ved mange Lejligheder viste han, at han havde Bjørnens Styrke.

Den 6. Maj 1845 forlod Lauritz Rasmussen København for over Stettin at drage til Berlin. Der skulde gaa mere end otte Aar, inden han vendte tilbage til sit Fædreland. Gennem hans efterladte Vandrebog kan vi følge hans Færd fra Land til Land, fra By til By i denne lange Vandretid. Fire og fyrretyve Sider i Bogen er fyldt med Paategninger og Stempler fra Autoriteterne de mange forskellige Steder, — fra Stettin til Konstantinopel.

Der hviler et romantisk Skær over den vandrende Svend, som gaar paa Landevejen ud og finder Arbejde rundt om i fremmede Byer. Ved Fyraften læsker det fyldte Krus hans Tørst, Pigerne smiler til ham, hele Verden staar ham aaben. »En Haandværkers Stilling er frank og er fri, hvorhen han end drager i Verden«, hedder det i en gammel Vise af Haandværkerforeningens Stifter, Lasenius Kramp. »Hvor Nordhavet bruser, hvor Palmerne gro — Som Menneske staar han frimodig og fro«. Medaillen har sin Revers. I en Vise til Rejsestipendieforeningens 25 Aars-Jubilæum spurgte Haandværkerforeningens daværende Formand, Kaspar Rostrup — der dog selv var »en glad Gut« —, hvor meget den nu i Grunden var værd, denne gamle Romantik over Fortidens farende Svend. Hvor meget ondt maatte han ikke døje! Mangen farende Svend slog sig paa Flasken og endte som ren Vagabond.

Det frie Rejseliv havde utvivlsomt sine Farer. Fik Svenden jævnlig Arbejde, eller blev Vandretiden een fortsat Vandring, under hvilken han fægtede sig frem? Skulde han vende hjem som den, der med aabne Øjne havde set sig om i fremmede Lande og lært og tilegnet sig adskilligt, der kom ham til Nytte i Fremtiden, — eller skulde han faa den professionelle »Fægtemester«s Lod? Det afhang i nogen Grad af Omstændighederne, mest dog af hans Karakter, hans egen Personlighed.

For Lauritz Rasmussen blev den usædvanlig lange Vandrætid en lykkelig Forening af det straalende Eventyr og den haarde Virkelighed. Med aabne, friske Sanser optog han de brogede Indtryk i fjerne Lande, øgede sin faglige Uddannelse og fik sit Blik stadig mere opladt for det skønne i Kunsten, — alt det, der kom ham til Gode, da han skulde tage sin Manddomsgerning op. For ham blev Eventyret Sandhed, ogsaa derigennem, at han paa sin vandrærende Færd mødte den purunge Pige, der trofast bevarerede Erindringen om ham og siden blev hans Ledsagerske gennem tredive Aar. Men det var ikke Eventyrglans altsammen. Rejsetiden bragte ham mange Vanskeligheder — og mere endnu: store Farer. Han overvandt dem. Hvilken Menneskekundskab, hvilket Kendskab til Verden vandt han ikke i disse unge Modtagelighedens Aar! Det hærdede, det staalsatte ham, dette Liv, bidrog vel ogsaa til at gøre ham stræng i sine Krav til andre. Baade det bløde og det meget stærke i hans Naturel sugede Næring af Vandræarenes Oplevelser.

— Hin Majdag, da Afrejsen fra København fandt Sted, var der ombord i Postskibet *tre* danske Haandværkssvende, som i Forvejen kendte hinanden, og som alle agtede sig til Berlin: Lauritz Rasmussen, Guldsmedesvend Carl Krestensen (født i Nykøbing paa Falster og udlært hos J. B. Dalhoff) og en tredje, hvis Navn ikke er opbevaret i de Erindringer, Krestensen nedskrev og lod offentliggøre paa sine gamle Dage («En dansk Haandværkssvends Oplevelser i Aarhundredets Midte», af forhenværende Guldsmed Carl Krestensen. Tidsskriftet Museum 1893). Da de var kommet til Berlin, fik Lauritz Rasmussen Beskæftigelse paa Kleves Fabrik med at tildanne preussiske Pikkelhuer. Det var et vanskeligt og kedeligt Arbejde, men saa lærenem og ufortrøden som han var, fik han snart det rette Haandelag.

Arbejdet var imidlertid daarligt betalt, og de tyske Svende drillede ham daglig, — indtil han fandt, at nu kunde det være nok. Saa tog han den ene og slog den anden med, og da han saaledes havde godtgjort sine Kræfter overfor de to mest næsvise af Kammeraterne, drak han i al Gemytlighed Forlig med dem og sagde Fabriken Farvel.

Sammen med sine to danske Rejsefæller havde han paa Søndage set sig om i Berlin og Byens Omegn. En Søndag kom de til et Sted, som hed Hasenhaide, et stort Beværtningssted med Musik og Sang, og dér snakkede de med nogle Polakker, som var Dragoner i preussisk Tjeneste. Polakkerne skildrede Warschau som en herlig By. De tre danske Svende blev snart kede af Berlin og satte sig nu Warschau som Maal. »Vi gjorde os hurtigt færdige til Rejsen« — fortæller Carl Krestensen —, »og den 24. Juli marcherede vi frank, fri og frejdig ud af Preusserkongens Residens og begav os i det bedste Humør af Verden paa vor første Fodtur, og den var ikke kort, ca. 100 danske Mil, men med lidt i »Portemonixen« og unge Ben var det ikke for noget at regne«.

I Posen skiltes Lauritz Rasmussen og Carl Krestensen fra deres Rejsekammerat, der fik Arbejde her. »Vi var«, skriver Krestensen, »ikke meget bedrøvede over at blive ham kvit, thi han stemmede ikke rigtig overens med os; han var noget raa og udannet og havde ingen Lyst til at se sig om og til at gaa paa Æventyr, og det var netop det, vi to andre var saa enige om, som vi forresten var i alt«.

Da de to havde passeret den russiske Grænse, satte de sig i Grøften og opgjorde deres samlede Formue til to Thaler og femten Pfennige. »Det var ikke ret meget, eftersom vi endnu havde nogle og tredive Mil til Warschau, men de skulde slaa til, og det viste sig ogsaa, at de slog

til«. Og saa tilføjer Carl Krestensen frimodigt: »Heraf kan dog Enhver se, at det slet ikke er saa dyrt at rejse som mange tror.«

Sent om Aftenen, efter syv og en halv Mils Dagsmarche, naaede de, vaade til Skindet, et usselt Herberge, hvor en Flok raa Mennesker forlystede sig med Dans. Det festlige Samvær mellem disse løb ud i et voldsomt Slagsmaal paa Knipler og Knive. Da Værten med et Par Karles Hjælp havde »ryddet Bulen«, bad Carl Krestensen og Lauritz Rasmussen straks om at komme til Ro. Skildringen af Nat-ten og den paafølgende Morgen er saa betegnende for de to raske Haandværkssvende og for deres gode Humør, at den her skal gengives i sin Helhed: »Der blev nu bragt en Favndfuld vaad Ærtehalm ind og lagt paa Gulvet i Balsalen; dér kunde vi lægge os, saa vaade vi var, men det passede jo rigtig godt: Vaadt i Vaadt, saa bliver man ikke forkølet. Da vi var saa trætte, faldt vi snart i Søvn; vi vaagnede dog flere Gange, rystende af Kulde, men vi sov igjen til den lyse Morgen. Vi bad til Gud, at det næste Dag maatte blive Solskin, for at vi kunde blive tørre og opvarmede, og se, da vi vaagnede skinnede den dejligste Augustsol ind til os gennem de smaa snavsede Ruder. Vi kom snart op, saa kolde og stive som et Par gamle Droskeheste; det var rart og nemt, at vi var fri for at klæde os paa; vi forlangte Kaffe eller noget andet Varmt, som vi nok kunde trænge til, men det var ikke til at faa paa »Hotellet«; vi kunde faa »Vodski«, paa Dansk: Brændevin, — godt, saa drak vi Brændevin paa fastende Hjærte! Det var noget, som vi ellers aldrig drak, og vi skyndte os fra Vederstyggeligheden ud i den dejlige, solvarme Natur. Kun et kort Stykke Vej fra Byen kom vi til en lille Skov, hvor vi krøb ind under nogle Buske, klædte os af og hængte vort Tøj til Tørring, medens vi selv sad og badede os i Solen

og fik vore stive og forfrosne Lemmer optøede. O, hvilket Velvære!«

Den 10. August ankom de til Warschau (Warsjava) i bedste Velgaaende, men med tomme Lommer. De fandt et godt og billigt Herberge hos en tysk Enke, der gav dem Kredit, saa snart hun hørte, at de var Danske; de kunde betale hende, naar de fik Arbejde. Og det fik de hurtigt. Lauritz Rasmussen kom i Forbindelse med en i Warschau boende dansk Mand, Kobbersmedemester Hartmann, der tog ham i sin Tjeneste, og Krestensen fik Arbejde hos kejserlig Hof-Sølvvarefabrikant Malitski.

I Warschau, som paa Vandringsen, delte de to Venner godt og ondt med hinanden. De var som Brødre. De boede sammen hos den tyske Enke, og om Søndagen, naar de havde fri, besaa de Byens Mærkværdigheder eller gik lange Ture i Omegnen.

Lauritz Rasmussen har selv fortalt, at han havde det godt og tjente mange Penge hos Kobbersmedemester Hartmann, der sad i en stor Forretning med Fabrikation af Kedler, Haner, Rør og andre Ting til Brug for Brænderier. Men Arbejdet var strængt, Arbejdstiden lang, fra Kl. 5 Morgen til 7 Aften, og den Svend, der kom blot saa meget som ti Minutter for sent, slap ikke ind i Værkstedet, — han fik intet Arbejde *den Dag*.

I Begyndelsen af Marts 1846 sagde Lauritz Rasmussen Farvel til sin Kammerat og brød op fra Warschau. Politiske Uroligheder i Polen gjorde Opholdet usikkert for en Fremmed, og han havde desuden Lyst til at se andre Forhold. Han drog da til preussisk Schlesien, hvor han arbejdede en Tid af Sommeren i den lille By Militzsch, og derefter til Sachsen. Efter et kort Ophold i Dresden tog han Arbejde i Meissen hos en Mester, der stod i Forbindelse med Porcelænsfabriken. Her opholdt han sig fra Be-

gyndelsen af November 1846 til Slutningen af Februar 1847. Efter Dagens haarde Arbejde forfriskede han og hans Mester sig gerne ved et Glas hos Rost, en Vinbjerg-ejer, der drev et godt Gæstgiveri. Lauritz Rasmussen blev indtaget i Vinbjergerens Datter, den 17—18aarige Emilie Rost, og hun i ham.

En skønne Dag mødte Carl Krestensen dem som Kærestefolk. Han var nu ogsaa kommet til Meissen — uden at ane noget om Vennens Nærværelse i denne By —, og en Lørdag Eftermiddag sad han ved en Seidel Øl »paa et ret stort og elegant Forlystelsessted à la Sommerlyst.«

»Jeg havde« — hedder det i Erindringerne — »kun siddet der et Øjeblik, da springer jeg glad overrasket op ved at se min bedste Ven og Rejsefælle fra Turen til Polen, Lauritz Rasmussen, træde ind ad Døren med en lille Dame under Armen; jeg tror ikke, han blev mindre glad end jeg, vi havde jo ikke set hinanden, siden vi skiltes i Warsjava. Da den første Overraskelse og Glæde havde sat sig noget, spurgte jeg ham, hvad det var, han gik med under Armen. Ja, det var da hans Forlovede. I Øjeblikket tvivlede jeg næsten om min Vens Forstand: at gaa hen og forlove sig for ramme Alvor i 22 Aars Alderen og saa ovenikjøbet med en Tysker. Men det blev jo *hans* Sag; forøvrigt var det en meget net og dannet Pige, som jeg syntes særdeles godt om. Min Ven og jeg talte naturligvis Dansk, og hun sad og lyttede med spændt Opmærksomhed, men da hun aldrig havde hørt et dansk Ord før, kunde hun heller ikke begribe, hvorledes hun nogensinde skulde faa lært dette barbariske Sprog; men hun lærte det snart. Tre Aar efter traf jeg hende lykkelig gift i Kjøbenhavn, og da talte og læste hun flydende Dansk*). Om Aftenen fulgte jeg med

*) Her foreligger en Fejlhuskning. Der gik otte Aar, inden Emilie Rost blev gift med Lauritz Rasmussen og kom til Kjøbenhavn.

dem hjem hos hendes Forældre, som var Gæstgiverfolk, hvor jeg blev udmærket godt modtaget og beværtet. Næste Dag tog jeg Afsked med disse rare Mennesker, og min Ven og hans Kjæreste fulgte mig et godt Stykke tilbage til Dresden.«

— Det næste Sted, hvor Lauritz Rasmussen tog Arbejde for nogle Maaneder, var i Hanau i Preussen; her var han ansat i Zimmermanns Fabrik som Montør for finere Jernarbejde. Han forlod denne Virksomhed med udmærkede anbefalinger og arbejdede derefter et Par Maaneder i Ingolstadt i Bayern. Siden kom han til München, hvor han ogsaa opholdt sig paa et senere Tidspunkt af sin Rejse. I München arbejdede han baade i det Stiglmayerske Broncestøberi og andetsteds. Lauritz Rasmussen deltog i Støbningen af det mægtige Nationalmonument Bavaria, den kolossale Kvindeskikkelse, hvori Schwantaler har personificeret Bayern. Figuren, der har omtrent 31 Alens Højde, er hul og indvendig udstyret med Trapper. Man kan gaa op i Statuens Hoved, hvor der er Siddepladser til 6 Mennesker. Da den bayerske Konge aflagde Besøg i Støberiet for at se paa Arbejdet, lod man 31 Personer stige op af Hovedet. Lauritz Rasmussen var en af dem.

Fra München drog han til Wien. Her engageredes han af det tyrkiske Konsulat, der sendte ham til Konstantinopel, hvor han skulde medvirke ved Oprettelsen af Fagskoler for armeniske Drengene. Det var ved Nytaar 1848. I September samme Aar sagde han Konstantinopel Farvel for over Galatz i Moldau at begive sig tilbage til Wien. Efter Afrejsen fra Meissen havde han og Emilie Rost tit vekslet Breve, men under de urolige Forhold i Revolutionsaaret 1848 kom der en Tid, da Brevene gik tabt, og der skulde gaa Aar, inden Forbindelsen imellem dem knyttedes paany. Under sine Vandringer i det »højest mærkværdige« Aar 48

var Lauritz Rasmussen udsat for mange Farer, særlig i Ungarn, paa Grund af den Uro og Mistænksomhed, som den revolutionære Bevægelse medførte. Da man fandt russiske Papirer paa ham, den Fremmede, blev han lagt i Jern som Fange, skønt disse Papirer var fuldkomment ligegyldige. Flere Gange havde han, da man mistænkte ham for at være Spion, al mulig Udsigt til at blive skudt eller til at blive klynget op i en Galge, men med sin sindige danske Ro og ved sin personlige Uforfærdethed klarede han hver Gang saadan en farlig Situation.

En Overgang var han i Bayern sysselsat med at udføre Inventariegenstande af Metal til katolske Kirker, og fra Efteraaret 1849 indtil Slutningen af Marts 1851 havde han i Wien Ansættelse ved den store bekendte Salmske Virksomhed. Blandt de Arbejder, han forfærdigede her, var nogle kolossale »Kandelaberlygter«, der vandt megen Paa-skønnelse paa Verdensudstillingen i London.

Lauritz Rasmussen forblev nu i Wien indtil Maj 1853. Hans sidste Mester her var Zinkstøber Gottschalch. En af hans Arbejdskammerater, Carl Turbain, blev senere Broncestøber i Wien, og hos ham har Lauritz Rasmussens Søn, nuværende Broncestøber Carl Rasmussen, arbejdet som Svend, da han i første Halvdel af 1880'erne var udenlands paa Professionens Vegne.

— Efter at have været borte fra Hjemlandet i otte Aar og en Maaned ankom Lauritz Rasmussen fra den eventyrlige Færd i det Fremmede til København Grundlovsdag 1853. Anden-Dagen derefter, den 7. Juni, indfandt han sig hos Laugsoldermanden, Gørtlermester A. M. Mossin, og foreviste ham Vandrebogen til Paategning. Mossin boede i Pilestræde og havde tidligere haft Butik paa Børsen.

Lauritz Rasmussen vendte ikke hjem til behagelige Tilstande. En Uge efter hans Hjemkomst udbrød Koleraen,

der i Tiden indtil Slutningen af Oktober bortrev henved 5000 af Københavns 130,000 Indbyggere. I sine Erindringer fortæller Digteren Chr. Hostrup om, hvorledes han og hans Familie i Kolerasommeren levede højt paa de mange Stikkelsbær i deres Have ved Blaagaardsvejen, medens næsten alle andre skyede Frugt i denne Trængselstid. Ogsaa Lauritz Rasmussen var en Undtagelse fra Regelen. Som Følge af Kolerafrygten var Frugten meget billig, og han spiste da saare rigeligt af den. Rosenborg Kvarter hørte ikke til de af Epidemien haardst hjem-søgte, men Aabenraa havde doget ikke ubetydeligt Antal Syge og Døde. Forøvrigt havde Lauritz Rasmussen fra Udlandet hjembragt et »Husraad« mod Kolera, et forebyggende Middel, — to Draaber koncentreret Svovlsyre i et Glas Vand, og det lod han mange faa Del i, med saa godt Resultat, at man ansaa ham for noget af en Medicinmand. Der blev ogsaa talt om hans hypnotiske Evner, ved hvilke han f. Eks. skal have kureret en ung Pige for St. Veits Dans. — Lauritz Rasmussens Ven fra Rejsefærden, Guldsmedesvend Carl Krestensen tilbragte Koleratiden i en gammel spids-

Huset i Aabenraa.

Huset i Aabenraa. — to Draaber koncentreret Svovlsyre i et Glas Vand, og det lod han mange faa Del i, med saa godt Resultat, at man ansaa ham for noget af en Medicinmand. Der blev ogsaa talt om hans hypnotiske Evner, ved hvilke han f. Eks. skal have kureret en ung Pige for St. Veits Dans. — Lauritz Rasmussens Ven fra Rejsefærden, Guldsmedesvend Carl Krestensen tilbragte Koleratiden i en gammel spids-

gavlet Ejendom i Lille Kongensgade, hvor han plejede de øvrige Beboere paa Omgang — elleve i Tallet — og om Aftenen var med til at bære saa en, saa en anden ned til en Arbejdsvogn, der kørte bort med Koleralignene. De bukede alle elleve under for Epidemien; han sad alene tilbage i et uddødt Hus.

— Inden 1853 var omme, nedsatte Lauritz Rasmussen sig som Skriftstøber i Faderens Ejendom i Aabenraa. Han indrettede sig Værksted i den mørke Kælder, hvor hans Fader havde drevet Høkerforretning i saa mange Aar, og her forarbejdede han, uden nogen Hjælper, Metalbogstaver til Skiltebrug — en Del Typer havde han købt hos Gottschalch i Wien — og Smaamodeller til Ornamente.

I Foraaret 1854 døde hans Fader. Adresseavisen indeholdt derom følgende Avertissement:

Sørgeligst bekendtgøres paa egne og Børns Vegne for Familie og Venner, at min inderligt elskede Mand, forhen Høker, Niels Rasmussen, ved Døden er afgaaet den 23de April, i sit 68de Aar, efter 35 Aars lykkeligt Ægteskab.

A. Rasmussen, f. Jensen.

Begravelsen finder Sted Løverdagen den 28de April Kl. 12 fra Trinitatis Kirke.

Et halvt Aars Tid efter Faderens Død løste Lauritz Rasmussen Borgerskab som Zink- og Metalstøber. Det var den 2. November 1854, og paa Grundlag heraf fejres Firmaets 75 Aars-Jubilæum: den 2. November 1929.

Lauritz Rasmussen hjalp Jernstøber Bock i St. Annæ Gade med at støbe et Monument i Bronze, og nogle af sine Smaaarbejder udstillede han i Industriforeningen. En Dag fik han i sit Kælderværksted i Aabenraa Besøg af den bekendte Arkitekt, Professor G. F. Hetsch. I en Artikel om Hetsch, der er født i Würtemberg og kom hertil efter nogle Aars Ophold i Italien, har Arkitekt Erik Schiødte

skrevet, at den Dag, d. 15. Oktober 1815, da Hetsch satte Foden paa dansk Grund, blev en Mærkedag for Kunsthaandværket i Danmark. De, der søgte ham og som duede til noget, fandt en velvillig Modtagelse, og af egen Drift henvendte han sig til lovende Begyndere og ydede dem sin Støtte. Saaledes kom Prof. Hetsch nu ogsaa til Lauritz Rasmussen. Man har sagt, at det var Hetsch, der gav Impulsen til Rasmussens Zinkstøberi. Der er i alt Fald den Sandhed deri, at han, efter at Lauritz Rasmussen havde udført nogle Prøver til hans fulde Tilfredshed, straks overdrog ham forskellige større Arbejder, deriblandt to Metal-tavler over Herluf Trolle og Birgitte Gjøre og en stor Portudsmykning til Herlufsholm. Lige indtil sin Død i 1864 fulgte han den unge Støberivirksomhed med den største Interesse.

I 1846 havde en Kreds af Kunstnere og Haandværkere udtrykt deres Taknemlighed overfor Hetsch ved at lade en Guldmedaille udføre til hans Ære. Medaillen blev overrakt ham ved en Festlighed, til hvilken selve Adam Oehlenschläger havde skrevet Festsangen. Lauritz Rasmussen lærte jo først paa et senere Tidspunkt Hetsch at kende, men Forbindelsen imellem dem strakte sig dog over en halv Snes Aar, og ved Hundredaarsdagen for den gamle Arkitekts Fødsel, den 28. September 1888, fik han Lejlighed til at vise, med hvor megen Pietet han omfattede hans Minde. I den Komité, der traadte sammen for i Anledning af Hundredaarsdagen at rejse Hetsch et Monument, var Lauritz Rasmussen utvivlsomt det mest virksomme Medlem. Monumentet skulde bestaa af en Buste i dobbelt naturlig Størrelse, paa en Sokkel af finthugget Granit, og man havde tænkt sig at rejse det ud for Det tekniske Selskabs Skole. Det fik imidlertid for en Aarrække sin Plads tæt ved Kunstindustrimuseets Bygning ved Vestre Boulevard.

Nu opbevares det i Kunstindustrimuseet i Bredgade. Paa en Del af Museets Grund agter man at opføre en Bygning for Undervisning i Kunsthaandværk, og foran denne Bygning tænker man sig da at genrejse Monumentet for Hetsch.

— Et halvt Aars Tid efter at Lauritz Rasmussen havde løst Borgerskab, giftede han sig. Han havde ikke glemt den unge Pige i Meissen, og den nu 26aarige Emilie Rost havde heller ikke skiftet Sind, — derom vidnede Svaret paa det Brev, han nu sendte derved. Saa rejste han for at hente sin Brud. Hendes Slægtninge var ikke just henrykte for Partiet. Det var saa sin Sag at lade Emilie rejse langt bort med en Mand, der nu pludselig dukkede op igen, efter at der var gaaet en Række af Aar, og hvem man kun havde kendt som farende Svend. Han virkede maaske ogsaa nok lidt voldsomt, som han nu brat tonede frem, denne stærke, selvsikre Skikkelse med den store bredskyggede Calabreserhat, det mægtige Halstørklæde og de ikke altid helt blide Øjne. Men Familien fik ingen Grund til Fortrydelse. Bryllupet stod i Meissen den 30. April 1855, og det dannede Indledningen til et mangeaarigt lykkeligt Samliv. Det var kun smaa Kaar, Hustruen gik ind til, men disse Forhold forandredes, efterhaanden som Lauritz Rasmussens Forretning voksede ved hans store Energi og Dygtighed.

I 1857 flyttedes Virksomheden fra Aabenraa ud paa Christianshavn, til St. Annæ Gade Nr. 280 (senere Gade nummer 34), Hjørnet af Amagergade. Lauritz Rasmussen havde købt denne Ejendom, og i det Støberi, som han drev her, blev en Række større Zinkarbejder udført. Herude paa Christianshavn fødtes hans Søn og Arvtager, nu værende Kgl. Hof-Broncestøber Carl Rasmussen.

Da der var gaaet otte Aar, flyttede Lauritz Rasmussen sit Hjem og sin Virksomhed fra St. Annæ Gade til Søgade (i

1873 omdøbt til Læssøesgade) Nr. 17, som han overtog efter Broncestøber Thomsen. Denne havde bl. a. støbt den Oehlschlägerstatue — af H. V. Bissen — der i 1861 blev opstillet paa St. Annæ Plads og som i 1874 flyttedes hen foran Det kongelige Teater. Inden Thomsen selv nedsatte sig, havde han — uden nogen egentlig faglig Uddannelse — arbejdet hos Hof-Guldsmed Jørgen Balthasar Dalhoff, der, som før omtalt, en Tid lang ogsaa gav sig af med Broncestøberi. Dalhoff støbte til de to Nicher paa hver Side af Christiansborgs Port de fire store Figurer, som efter Slotsbranden i 1884 blev opstillet i Anlægene foran Ruinen: Herkules (af Thorvaldsen), Minerva, Nemesis og Æskulap (alle tre af H. V. Bissen efter Thorvaldsens Skitser), og som senere har faaet Plads i Prins Jørgens Gaard. Fra Dalhoffs Broncestøberi udgik ogsaa de to Statuer foran Vor Frue Kirke: H. V. Bissens Moses, opstillet 1858, og Jerichaus David (1860), samt H. V. Bissens store Bronze-gruppe over Hovedfaçaden paa Thorvaldsens Museum — Victoria paa Quadrigaen —, en Gave fra Kong Christian VIII.

I mange Tilfælde var man gaaet til Udlandet, naar det gjaldt Arbejder af denne Art. Men vi havde herhjemme en Metalstøber, som blev meget benyttet: Gørtler og Figurstøber C. F. Holm, der i sit Værksted paa Gammel-mønt støbte H. V. Bissens danske Landsoldat, Nationalmonumentet i Fredericia. Et større Støberi fik Holm, da han flyttede ud paa Hjørnet af Dagmarsgade og Thorsgade. Hos ham støbtes Jerichaus Statue af H. C. Ørsted, afsløret i 1876, inden Ørstedsparken var planlagt, Saabyes H. C. Andersen i Kongens Have (1880) og Niels Juels Bronze-statue, af Billedhuggeren Th. Stein. Ved offentlig Indsamling tilvejebragte man Størstedelen af Midlerne til dette sidste Monument for at fejre Mindet om 200-Aarsdagen for Slaget i Køge Bugt 1677. Mindesmærket blev afsløret i 1881

ved Holmens Kanal. Holm har ogsaa udført Støbearbejdet til Huitfeldts-Monumentet, der blev rejst ved Lange-
linie i 1886 og som i det væsentlige skyldes Brygger Carl
Jacobsens Gavnildhed mod sin By.

Endnu skal vi i denne Forbindelse blot nævne, at Billed-
hugger Vilhelm Bissen en Tid lang drev Støberivirksom-
hed. Han havde dertil faaet overladt en Grund ved Carls-
berg, og han indkaldte franske Formere. Herude støbte
han Faderens — H. V. Bissens — Rytterstatue af Frederik
den Syvende, som han selv havde fuldført, og som blev
rejst 1873 paa Pladsen foran Christiansborg, og Steins Hol-
berg-Statue ved Det kongelige Teater (1875). Dette Støberi
blev ham et dyrt Eksperiment.

Den Dag skulde komme, da den af Lauritz Rasmussen
grundlagte Virksomhed indtog en Plads som ingen tid-
ligere paa Zink- og Broncestøbningens Omraade. Lang-
somt og sikkert arbejdede han sig frem. Her skal nævnes
en Række af hans ældre Arbejder i Zink. Han støbte Je-
richaus Løver, der hviler paa Portpillerne ved Indgangen
til Toldboden for Enden af Toldbodvej, Merkur og Neptun
(af Peters), der symboliserer Handel og Søfart ved Porten
fra Grønningen til Toldboden, de to Figurer af P. S. Da-
niel, som flankerer Hovedportalen paa den Bygning, der
i 1857—1858 opførtes af Meldahl for Det kgl. Blindeinsti-
tut (blinde Børn, der læser og musicerer) og Steins Gruppe
»Moderkærligheden« over Hovedindgangen til Aands-
svageanstalten paa Gamle Bakkehus ved Rahbeks Allé,
opført af Meldahl 1859—1860. Da Arkitekt Stillmann i
første Halvdel af 1860'erne havde bygget en ny Koncertsal
for Tivoli, blev der her ophængt en stor Lysekroner fra
Lauritz Rasmussens Zinkstøberi paa Christianshavn, lagt
med Farver og Guld af Malermester Øigaard. Det er den
samme Krone, der stadig hænger i den til »Glassal« om-

døbte gamle Koncertsal. Et særlig stort Arbejde præsterede Lauritz Rasmussen, da han udførte den mægtige Gruppe »Apollo med Melpomene og Thalia — sammen med Pegasus — ved Hippokrenes Kilde«, der staar som Fronton over Attikaen paa Det kongelige Teater. I 1878 opsattes denne Gruppe, der er modelleret af Billedhugger Ring;

Toldbodporten med Jerichaus Löver.

den maaler fra Fodstykket til det øverste Punkt $10\frac{1}{2}$ Alen, og den er lige saa bred. Lauritz Rasmussen har ligeledes støbt syv af de Statuer af Kirkens fremragende Mænd, der staar paa Omgangen over Underdelen af Frederikskirken (Marmorkirken), de mange Figurer og Reliefer i Zink, der smykker Façaden i Frederiksborg indre Slotsgaard, og V. Bissens Gruppe over Hovedporten til Blegdamshospitalet: Minerva, der værger Børnene mod Pestgudens Pile.

Zinken var jo det Materiale, hvormed Lauritz Rasmus-

sen hovedsagelig arbejdede i alle disse Aar. Han vandt dog megen Anerkendelse for et omfattende Broncearbejde til Udlandet, — de store to- og trearmede Væg-Lampetter, som han udførte i romansk Stil til Domkirken i Lund —, og han modtog en Del Bestillinger paa Broncestatuer til Opstilling herhjemme, saavel i som udenfor Hovedstaden. H. V. Bissens Statue af Frederik den Syvende i Odense og i Køge er støbt hos ham. Paa Odense Bys Hovedtorv — Flakhaven — stod nogle gamle Drikkevandsbrønde. De forsvandt, da Vandværket var blevet anlagt i 1852, og Frederik den Syvende indtog senere hen deres Plads. I en Aarrække var der et Blomsteranlæg omkring Statuen, men dette maatte vige af Pladshensyn.

To andre Statuer af H. V. Bissen — Tyge Brahe og Torødenskjold — blev ligeledes støbt i Bronze af Lauritz Rasmussen. Den berømte Astronom, der fik sin Statueplads ved Astronomisk Observatorium, er fremstillet i Datidens Dragt, med Kappe og Pibekrave; højre Haand hviler paa Brystet, venstre Haand paa Kaardehæftet. Tirsdag den 8. August 1876 afsløredes Statuen. Kronprinsparret, mange danske Videnskabsmænd og flere Repræsentanter for Universitetet i Lund var til Stede. Den Dag, man havde valgt, var 300 Aars-Dagen for Nedlæggelsen af Grundstenen til Uranienborg paa Hveen. Den 8. August 1576 havde Tyge Brahe ladet denne Grundsten nedlægge ved en Ven, den franske Diplomat Charles Dançay, der ogsaa havde nær Berøring med Anders Sørensen Vedel. Hin Dag overværede mange anseelige Personligheder Grundstensnedlæggelsen for Tyge Brahes siden hen saa berømte Borg, der stod fuldført fire Aar senere. Ved Statue-Afsløringen paa 300 Aars-Dagen var ogsaa en udvalgt Kreds af Rigets gode Mænd til Stede. Carl Ploug havde skrevet en Sang til Højtideligheden, og Afsløringstalen blev holdt af Pro-

fessor i Astronomi, Dr. Thiele. Det var en af de første større Afsløringshøjtideligheder, som gjaldt en Statue fra Lauritz Rasmussens Støberi.

Tordenskjold-Statuen var en Gave fra Grosserer Rudolf Puggaard. Den blev rejst og den 21. Oktober 1878 afsløret i Holmens Kirkes Korsurtegaard, tæt ved Kapellet, der rummer Tordenskjolds og Niels Juels Kister.

I sin Bog om H. V. Bissen og hans Hjem fortæller Kirurgen Professor Oscar Bloch, at hans Broder William, den senere Sceneinstruktør, og han selv besøgte »Gamle Bissen« en Dag, da Kunstneren næsten var færdig med Tordenskjold. Bissen spurgte, om William Bloch havde travlt, eller om han kunde staa lidt Model for ham. William Bloch kom da op i Atelieret, og Bissen model-

H. V. Bissen: Tyge Brahes Statue ved Astronomisk Observatorium.

lerede noget af Tordenskjolds Hals efter hans. — Det var med Begyndelsen af 1870'erne, at Lauritz Rasmussens Virksomhed naaede frem til den sikre Bane, som stadig førte opad. For saa vidt var der noget symbolsk i, at et af hans Arbejder — et Springvand — kom til at danne Midtpunktet i den store Industriudstilling, der blev af-

holdt i 1872 i den af Arkitekt Vilhelm Klein for Udstillingen opførte Bygning, — Industriforeningens Ejendom. Dette Springvand fik senere sit blivende Sted foran Bane-
gaarden i Horsens. Firmaet vandt i Aarenes Løb Prisbe-
lønninger paa en lang Række Udstillinger i Udlandet,
saaledes i Malmø, London og Paris, og i 1883 blev Lauritz

Lauritz Rasmussen i Slutningen af 1860'erne.

Rasmussen udnævnt til
Kgl. Hof-Zink- og Me-
talstøber.

Rejsetrangen sad ham stadig i Blodet, og for en Mand i hans Virksomhed var det jo ogsaa af særlig Betydning at hente Impulser i de store Kulturcentrer. I 1881 var han paa en længere Rejse, der særlig gjaldt Italien. Han foretog denne Rejse sammen med Blikkenslagermester C. E. Mariboe, der ligesom han selv havde passeret Midten af Halvtredserne, og den da 44-
aarige Billedhugger Gug-

lielmo Bracony. Mariboe, der i 1856 havde grundlagt sin Forretning paa Vesterbro, var blandt de første Medlemmer af den i 1867 stiftede Kreditforening for Haandværkere og Industridrivende (Haandværkerbanken) og blev valgt til Næstformand for Repræsentantskabet. Bracony var født i Rom, havde som ung Officer deltaget i den italienske Frihedskrig under Garibaldi og kom til Danmark gennem sit Ægteskab med en dansk Dame, Datter af Pastor

Lakier i Kastrup ved Vordingborg. Den italienske Billedhugger var en kendt Skikkelse i Halvfjerdsernes og Firsernes København.

En Septemberdag tog de tre Rejsekammerater afsted fra København. Rejsen gik over Hamborg, Hannover, Cassel, Würzburg, München og Innsbruck. De saa sig om i Verona og Pisa, og derefter fulgte et længere Ophold i Rom, hvor de mødte megen Gæstfrihed hos Ingeniør Gennari og hans Hustru Amalia, en ægte italiensk Skønhed, Søster til Bracony. Det var et overmaade musikalsk Hjem. Guglielmo Braconys to Brødre, Bibliotekar Luigi Bracony og Billedhugger Leopoldo Bracony, kom dem ogsaa venligt i Møde. Leopoldo var deres Cicerone under hele Opholdet i Rom.

Kærligheden til Hjemmet, Omsorgen for Familien og Interessen for »Værkstedet« derhjemme lyser ud af de Breve, som Lauritz Rasmussen fra Rejsen sendte til Læsøesgade 17. Den Aften, han kom til Rom og tog ind paa Hotel Minerva, skrev han straks et Brevkort for at berolige Hustru og Børn; en Baneulykke havde ramt et andet Tog end det, hvormed han var ankommet. Om Morgenens satte han sig, saa snart han var kommet op, til at skrive et langt Brev hjem. Han paabegyndte gerne et Brev i den tidlige Morgenstund, fortsatte, naar han kom hjem til Hotellet efter Formiddagens Vandringer, og afsluttede Brevet om Aftenen, inden han gik til Ro. »Hvorledes gaar det hjemme, jeg længes forskrækkeligt efter at høre fra Eder og fra Værkstedet«, — »Eders Papa tænker immer paa Eder« — »Hils nu mine to Værkførere, at de passer godt paa« — »Hils dem alle i Værkstedet og tak dem, at alt gaar saa vel« det er Vendinger, som i deres Trohjærtighed giver et Billede af den, der skrev dem. »Trøst min gamle Rap og giv ham en Kage fra mig« — han tænker paa sin

gamle Hund derhjemme; det piner ham at se, hvor raat Muldyr, Æsler og Heste bliver behandlet af Driverne, — »skulde jeg i Længden se derpaa, tror jeg nok, at jeg gav mig til at prygle disse følelsesløse Uhyrer i Menneskeskikkelse«.

De dejlige Bygværker i Rom gør ham helt svimmel. Han bruger sine Øjne godt med Hensyn til Broncearbejder, men finder, at det meste af, hvad han har set, ikke overgaar, hvad vi kan præstere hjemme. Senere søger han ind i selve Broncestøberierne. Kun et af de Støberier, han besøgte i Rom, var i Stand til at fængsle hans Opmærksomhed, — »man seer saa meget Kluderi i denne Branche« —, men han beundrer i høj Grad det romerske Guldarbejde, og han glæder sig til at komme til Neapel, hvor Broncestøberiet staar saa højt, at endogsaa Franskmændene lader en Del støbe dér.

Med sine to Rejsefæller tilbringer Lauritz Rasmussen en Aften i Den skandinaviske Klub, og han er flere Gange sammen med den danske Billedhugger Johannes Hoffmann, der boede i Rom i mange Aar; han var gift med en Datter af Overlæge Müffelmann.

I November Maaned gaar Rejsen til Neapel. De tager ind paa Hotel d'Allemagne. En Svoger til Bracony'erne, Ingeniør Balsamo, er her deres Fører. I det største af Byens Broncestøberier studerer Lauritz Rasmussen den særlige italienske Støbemetode (*cire perdue*). Han fortæller i Brevene til Hjemmet om Capris Skønhed, om Vesuv og om Besøget i Pompeji, hvorfra han sender et Fotografi af det lille Rejseselskab. Paa Grund af stærke Solreflekser blev Billedet ikke saa godt; bedst er Bracony, han stod i Skyggen af en Søjle. »Men det er dog morsomt at konstatere, at vi var der. Kunde jeg have ladet os photographere ved Nedstigningen fra Vesuv, med en Laban af Fø-

rer under hver Arm, og springende med lange Skridt ned i Lava-Asken, vilde I vist have undret Eder over en saadan Transport, men det maa I nøjes med den mundtlige Skildring af, naar jeg kommer hjem.«

Efter et nyt Ophold i Rom rejste Lauritz Rasmussen,

De tre Rejsekammerater i Pompeji: Lauritz Rasmussen, Bracony og Mariboe.

Bracony og Mariboe til Wien. Den 6. December indtraf den frygtelige Ringteater-Brand, der kostede over 400 Mennesker Livet. De tre danske Rejsefæller havde søgt at faa Billetter til Ringteatret den Aften — man opførte Offenbachs »Hoffmanns Eventyr« —, men de fik ingen og gik saa i et andet Teater.

Paa Vejen hjem besøgte Lauritz Rasmussen sin gamle Svigermoder i Meissen. Efter vel tilendebragt Studierejse

tog han atter fat paa Arbejdet herhjemme. Fra Industriforeningen havde han til Rejsen faaet et Stipendium paa 800 Kroner af det Bruunske Legat.

Af Lauritz Rasmussens to Rejsekammerater døde den ene, C. E. Mariboe, i 1888. Den anden, Bracony, bosatte sig, efter at have forladt Danmark, i Paris og senere i Hamborg. Men i 1917 vendte han tilbage til sin Fødeby Rom, og her døde han 1921 i den høje Alder af 84 Aar.

— I Slutningen af 1870'erne havde Lauritz Rasmussen i Ejendommen Ny Østergade Nr. 4 haft et Udsalg af Lysekroner, Lamper, Statuetter o. l. Nogle Aar derefter indrettede han et lignende Udsalg i Nørrevoldgade Nr. 78. Han havde købt denne gamle Garvergaard og lod dens Façade modernisere. Butiken med Udsalget fik Plads i den høje Stueetage. Over Porten ind mod Gaarden sidder en gammel Sten, der bærer følgende Indskrift:

Johannes
Wilhelm Schmidt
Gærber
Barbara Regina
Gebührne Kleins
Anno 1731
Der Herr kennet die Seinen

Paa Trappegangen i Sidebygningen finder man en anden Sten, hvis Indskrift forkynder, at »Der Herr verlässt die Seinen nicht.«

Lauritz Rasmussen flyttede sit Hjem herind fra Læssøesgade, og i Gaarden opførte han en Værkstedbygning, saaledes at han nu havde Værksted to Steder. Det var egentlig

hans Agt, at hele Virksomheden skulde samles her ved Nørrevold, men den Tanke opgav han, og i 1888 flyttede han Hjemmet tilbage til Læssøesgade 17. Da havde han allerede i flere Aar været Enkemand.

Efter nogle Aars Svagelighed var Hustruen afgaaet ved Døden den 15. Maj 1885. Han mindedes hende med Væmod som »den tro og ihærdige Hustru og Moder«. Den 22. Maj talte Pastor Rindom ved hendes Baare i St. Johannes Kirken, og Arbejdere fra Lauritz Rasmussens Virksomhed bar Kisten til Graven paa Assistens Kirkegaard. Anden-Dagen efter Begravelsen rejste Lauritz Rasmussen — det var en Første-Pinsedag — til Meissen for at trøstes i 80aarige Svigermoder og bringe hende nogle Erindringer fra Datteren. — Lauritz Rasmussen og hans Hustru

Lauritz Rasmussen paa sine gamle Dage.

havde fire Børn, nemlig to Sønner, Firmaets nuværende Seniorchef Carl Niels Godtfred Rasmussen og hans halvandet Aar ældre Broder Herman Lauritz Rasmussen, og to Døtre. Den ældste, Anna, blev gift med Fabrikant Theodor Lindhard — de er begge døde —, og den yngste, Louise, er Enke efter den i 1918 afdøde Kunstsmid Oluf Schæbel, der var Næstformand for Haandværkerforeningen i København, og hvis Forfædre gennem 5—6 Gene-

rationer har drevet Smedehaandværk her i Byen. — Begge Sønnerne, baade Herman og Carl Rasmussen, havde staaet i Lære hos Faderen. Carl Rasmussen havde opholdt sig i længere Tid i Udlandet, da Moderens Død kaldte ham hjem. Og han drog ikke ud igen, — han gik ind i Arbejdet herhjemme.

Ung Kraft, friskt Initiativ blev dermed tilført Virksomheden.

Christian IV.
Efter François Dieussarts Buste paa Rosenborg.

II

Carl Rasmussen, der er født den 10. Oktober 1863, var i Tyveaarsalderen, da han rejste udenlands for at uddanne sig yderligere ved Studier og ved praktisk Arbejde. I Berlin arbejdede han hos det store Bronce- varefirma Spinn & Sohn, hvis Specialitet var Lysekroner og andre Belysningslegemer. I Wien blev han knyttet til Turbains Broncestøberi, der udelukkende var indstillet paa Støbning af Kunstværker; her medvirkede han ved Udførelsen af Maria Theresia Monumentet og af de store Quadrigaer til Theophilus Hansens imponerende Parlamentsbygning. Efter et Studieophold i München fik han Ansættelse i Bierlings Broncestøberi i Dresden, en Virksomhed for Støbning af Monumenter og Klokker. Hos Bierling deltog Carl Rasmussen i Støbningen af to Broncestatuer: Martin Luther til Opstilling i Dresden og den af Kniplekunsten højt fortjente Barbara Uttmann (1514—1575). Hendes Statue blev rejst i den for sin Kniplingsindustri bekendte sachsiske Bjergby Anneberg.

Da Carl Rasmussen var vendt hjem efter halvandet Aars Ophold i Udlandet, fik han Lejlighed til i rigt Maal at udnytte sin broncetekniske Færdighed, særlig efter at Vilhelm Bissen, der jo ikke var uden personlige Erfaringer paa dette Omraade, havde set Prøver paa hans Statuetter og derigennem havde fattet Interesse for ham og for hans Virksomhed. Det første Broncearbejde, han udstillede, var »Panterjægeren«, en Gengivelse af det berømte Værk, som Jerichau i Midten af 1840'erne havde skabt i Rom. Denne Bronzegruppe vakte Opmærksomhed paa

den nordiske Udstilling i 1888. Kammerherre Howden-Rønnekamp købte den og lod den opstille i Næsbyholms Park, der rummer mange andre Kunstværker, som er støbt hos Firmaet Lauritz Rasmussen.

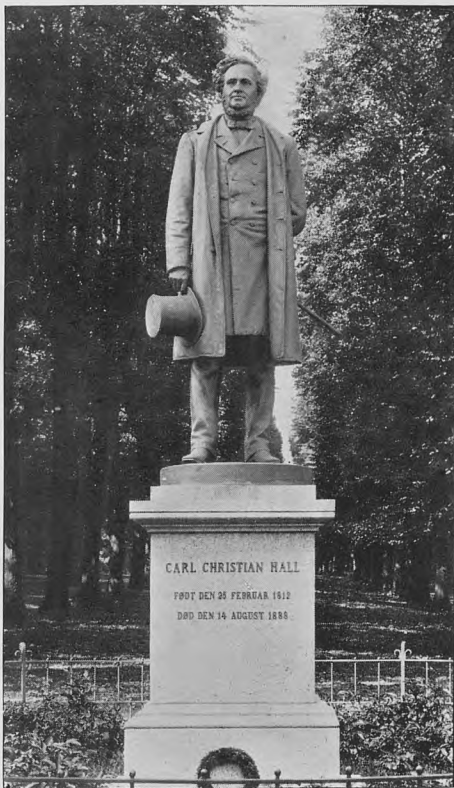
De to første Mindesmærker, Carl Rasmussen støbte, gjaldt Politikeren C. C. Hall og Sejrherren ved Helgoland, Viceadmiral Suenson. Det sidstnævnte, som skyldes Th. Stein, blev afsløret først, — den 9. Maj 1889, selve 25 Aars-Dagen for Helgolandslaget. Det var en meget stemningsfuld Højtidelighed. Om Formiddagen drog en stor Procession, Veteraner fra Helgoland og mange andre, fra Nyboder til Holmens Kirkegaard, hvor man nedlagde Kranse paa Heltenes Grave. Senere foretog Viceadmiral Meldal Afsløringen i Overværelse af Kongefamilien og Repræsentanter for Flaaden og for Hæren. Mindesmærket, med Busten af Suenson paa den høje, med Skibssnabler prydede Granitsokkel, ved hvis Fod en Bronceløve vogter et Skjold, har faaet en udmærket Plads i Nyboder, ved Store Kongensgade ud for Leopardlængen (fra 1897 Suensonsgade). Monumentet er rejst ved Bidrag fra hele Landet, lige fra Kongen til den jævne Matros, og Metallet dertil er leveret af Orlogsværftets Beholdninger.

Vilhelm Bissens Statue af Hall blev opstillet i et Hjørne af Søndermarken, under de høje Træer ved »Snapoplaagen«, overfor det Sted, Bakkegaarden, hvor han havde sin Bolig. »Der staar han i sin Dagligdragt, som vi ham alle kendte«, skrev Chr. Richardt i sin Sang til Afsløringshøjtideligheden den 15. September 1890, hvor ingen ringere end Bille holdt Talen.

Et lille Broncearbejde, der faar særlig Betydning som Udtryk for Danmarks Hyldest til en verdensberømt Storhed indenfor Videnskaben, var den Medaille, der blev støbt hos Lauritz Rasmussen i Anledning af Pasteurs 70

Aars-Fødselsdag den 27. December 1892. Forøvrigt var Medaillen indenfor sin Art anseelig nok — den maalte $11\frac{1}{4}$ Tomme i Diameter —, og Stephan Sinding havde her skabt et Kunstværk, der vakte stor Beundring. Forsiden viser

en nordisk Kvinde, som indhugger Berømmelsens Ord i en ornamentprydet Runesten. I Reversens Rand læser man følgende latinske Indskrift: *Felix qui potuit rerum cognoscere causas* — »Lykkelig den, som har formaaet at udgrunde Tingenes Aarsager«. Ved den store Festlighed, der under Forsæde af Republikens Præsident blev afholdt paa Pasteurs 70 Aars-Fødselsdag i Sorbonnens Solennitetssal, overrakte Bacteriologen, Dr. Carl Julius Salomonsen og Brygger Carl Jacobsen den store Videnskabsmand denne Medaille fra danske Elever og Beundrere. — Det faldt naturligt indenfor Firmaet, at Sønnen ved at bryde nye Baner aflastede Faderen for en Del af Arbejdet. Lauritz Rasmussen havde nu ogsaa adskillige Tilidshverv at passe. Allerede i 1875, da der foretoges Valg efter nye Love, var han kommet ind i Industriforeningens

Vilhelm Bissen: Halls Statue i Søndermarken.

Repræsentantskab sammen med Mænd som Hof-Møbelfabrikant L. Larsen og Murermester C. Wienberg. Men hvad der i højere Grad kunde lægge Beslag paa hans Arbejdskraft var de Hverv, der blev overdraget ham andetsteds. I Foraaret 1883, da Murermester R. Berlin efter otte Aars Formandsskab ønskede at udtræde af Repræsentantskabet for Kreditforeningen af Haandværkere og Industri-drivende (fra 1898 Haandværkerbanken), blev Lauritz Rasmussen valgt til Formand for dette Repræsentantskab, og dertil kom, at han valgtes til Næstformand for Foreningen til Lærlinges Uddannelse.

I 1892 blev Lauritz Rasmussen udnævnt til Ridder af Dannebrog.

»Den gamle Kaptajn«, Lærlingeforeningens Formand, Hof-Møbelfabrikant L. Larsen havde ligesom Lauritz Rasmussen i de unge Dage været otte Aar paa Vandring i Udlandet. Han var ikke kommet saa vidt omkring, men han havde ogsaa haft *sine* eventyrlige Oplevelser i Revolutionsaaret 1848, saa de to — Broncestøberer og Møbelfabrikanten —, der jævnlig traf hinanden, havde her et væsentligt Berøringspunkt. I sit Hjem saa Lauritz Rasmussen ikke faa af Haandværker-Kreditforeningens Mænd, der iblandt alle tre Direktører: Rothman, der havde betydet saa meget for Kreditforeningen, at den Mand og Mand imellem gik under Navnet »Rothmans Bank«, Skibsbygmester ved Orlogsværftet M. Strøm, Medstifter af Kreditforeningen, og Tømremester I. C. Jørgensen, en meget virksom Mand, der en Tid var Medlem af Borgerrepræsentationen. Jævnlig Gæster i Hjemmet var ogsaa Arkitekt F. V. Tvede — Elev af Hetsch —, Billedhuggerne E. H. Bentzen og L. Vieth, der modellerede for Firmaet, Murermester Carl Lindhard og Slagtermester Rosenberg. Lauritz Rasmussen var streng og jernflittig, men efter Dagens Slid

hyggede han sig gerne i sit Hjem, glædede sig over den Samling af Malerier, som han havde erhvervet i Tidens Løb, og fik sig, ved et Glas fra sin gode Vinkælder, en Pasziar med Venner, der kom paa Besøg. Om ikke just i Hjemmet, saa dog paa anden Vis var han ret hyppigt sammen med Murermester Vilhelm Køhler. Den ene af dem var

Lauritz Rasmussen og hans Personale ca. 1890.

Herman Rasmussen. Lauritz Rasmussen. Carl Rasmussen.

I sidste Række Nr. 2 fra venstre: Metalarbejder Th. Michelsen (død 1927), der tjente Firmaet i 55 Aar.

lige saa stor en Slider som den anden, — de havde adskilligt tilfælles, og det blev Vilh. Køhler, der overtog Stillingen som Formand for Kreditforeningens Repræsentantskab, da Lauritz Rasmussen den 24. April 1893 var afgaaet ved Døden, omtrent 69 Aar gammel.

Han døde efter nogen Tids Sygdom i sit Hjem i Læsøesgade og blev stedet til Hvile ved Siden af Hustruen paa Assistens Kirkegaard efter Højtideligheden i St. Johannes Kirke, hvor Pastor Rindom gav en Skildring af

hans virksomme Liv. Kunstakademiet var repræsenteret ved sin Direktør, Professor Stein, Etatsraad, Arkitekt Dahlerup og flere andre Medlemmer. Haandværkets Mænd mødtes med Kunstnerne ved hans Baare, og Pressen fremhævede i sine Nekrologer den Forening af faglig Duelighed og Respekt for Kunsten, der havde præget hans Virke.

Arkitekt Wilh. Groth-Hansen: Askeurne.

Efter Faderens Død overtog de to Brødre, Herman Rasmussen og Carl Rasmussen, Virksomheden. Den 1. April 1900 udtraadte den ældste af Brødrene, efter eget Ønske, af Firmaet. Carl Rasmussen fortsatte med stigende Held ad de nye Baner, som han slog ind paa, da han i 1885 efter Moderens Død var vendt hjem fra Udlandet og kastede sig over Arbejdet for Broncestøbningens Fremgang herhjemme. Gørtlerarbejdet med de mange mindre Genstande har sikkert *sin* Betydning for Firmaet, men med Firmanavnet *Lauritz Rasmussen* forbinder man først og fremmest Tanken om Støbningen i Bronze af monumen-

tale Kunstværker. Det er en afvekslende Gerning — der er altid noget *nyt* i Gang i Støberiet — og det er et interessant Arbejde, som kræver vaagen Sans for det enkelte Kunstværks Ejendommeligheder og den største Nøjagtighed i Gengivelsen af Værket. Alt i alt en Virksomhed, der stiller betydelige Fordringer til Udøveren og til de Vilkaar, hvorunder Arbejdet udføres. I disse indtraadte

Raadmandsgade 16.

der en væsentlig Forandring, da Firmaet i 1896 forlod Læsøesgade og slog sig ned langt ude paa Nørrebro, hvor der indrettedes et helt igennem moderne udstyret Støberi, med tre Gange saa megen Plads som paa det gamle Sted. Det var dristigt gjort, men Heldet fulgte den dristige. Der viste sig ude omkring i Samfundet en stigende Tilbøjelighed til at mindes betydelige Personligheder ved at forævige deres Skikkelser i Broncen. En Kunstner som Vilhelm Bissen, der var Broncestøber Carl Rasmussen saa velvilligt

stemt, fik i Aarenes Løb overdraget Udførelsen af mange Statuer; den kunstbegeistrede Carl Jacobsen tilførte Virksomheden et stort Arbejdsstof, og Københavns nye Raadhus bød — ligesom andre monumentale offentlige Byg-

Raadhusets Præsidenttrappe med Broncerækværket.

ninger — Firmaet talrige smukke og vidt forskellige Opgaver. Dertil kom, at Sansen for en kunstnerisk Udførelse ogsaa af Dagliglivets smaa Ting, Kravet om »Stil«, stadig voksede sig stærkere. —

Allerede i 1894, Aaret efter Faderens Død, havde Carl Rasmussen sikret sig en Byggegrund i Raadmandsgade. Fra ældre Tid laa der her en stor Gartnerhave, og det var en Del af denne, man erhvervede ved at afkøbe fhv. Gartner C. P. Olsen 6000 Kva-

dratalen. Paa Grunden laa, ud til Raadmandsgade, en lille Bygning. I den boede fhv. Garvermester Borella ved Overtagelsen i 1894. Han flyttede efter nogle Aars Forløb, og Huset havde derefter forskellige Lejere, — en Tid lang var der Bødkerværksted i denne Ejendom. Den forsvandt i Foraaret 1926, da Kommunen havde eksproprieret en Del af Arealet af Hensyn til Mimersgades Gennemførelse.

Prof. Joakim Skovgaard og Th. Bindsbøll: Dragespringvandet foran Raadhushaven.

Endnu er der, i Tilknytning til Broncestøber Carl Rasmussen's Privatbolig, en lille Rest tilbage af den gamle Have.

— Bygningskomplekset Raadmandsgade 16, der, som nævnt, blev taget i Brug 1896, opførtes af Arkitekt I. C.

M. Nyrop: Raadhuskummen, ud for Hovedindgangen til Raadhuset.
Gave fra de københavnske Fagforeninger.

Berg, der i mange Aar havde arbejdet under Teophilus Hansen i Wien og som senere fik Ansættelse hos Stadsarkitekten i København. Carl Rasmussen havde selv givet Anvisning paa Værkstedernes Indretning, hvorledes de skulde ligge for hinanden og hvilke Dimensioner de skulde have. Det hele blev ordnet saaledes, at man i det ret an-

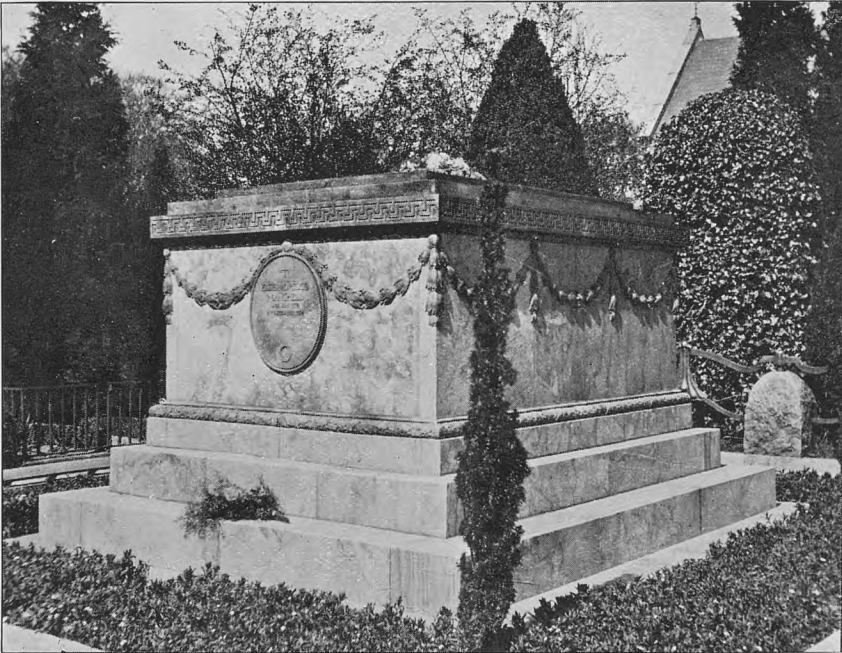

Vilhelm Bissen: Absalons Rytterstatue paa Højbroplads.

seelige Antal Aar, som er forløbet siden da, trods Virksomhedens Vækst ikke har behøvet at foretage nogen Udvidelse af denne Bygning, hvori der arbejdes af Repræsentanter for en hel Række Fag: Billedhuggere, Figurformere, Formere, Støberiarbejdsmænd, Smede, Ciselører og Gørtlere, i travle Tider op til 40 Mand.

I 13. Aargang af »Skønvirke« (1927), Organet for »Forening for Kunsthaandværk« og »Selskabet for dekorativ Kunst«, har Firmaet Lauritz Rasmussens Juniorchef Poul Lauritz Rasmussen fremsat en udførlig Skildring af Arbejdets Gang i Raadmandsgade 16. Her skal da kun gives et kort Rids af Virksomheden og af de Værksteder, hvori den foregaar. Kunstnernes Arbejder, der skal støbes i Bronze, passerer først Billedhugger- og Modelværkstedet. Hvis det er nødvendigt af Hensyn til Formningen, bliver de her skaaret fra hinanden i forskellige Dele. Ogsaa andet Arbejde er henlagt til dette Værksted. En Billedhugger skærer Bogstaver i Gips — de skal anvendes til Skiltning o. l. —, og der udføres, efter Tegninger af Arkitekter, dekorative Modeller i Gips til Udsmykning af Bygninger m. m. Her er ogsaa mange Figurer blevet forstørrede ved Anvendelsen af Kopieringsmaskine. Paa Stephan Sindings Opfordring købte Carl Rasmussen i Slutningen af 1890'erne en saadan Maskine i Paris og forstørrede dermed Gipsmodellen til Sindings Statue af Ole Bull, som han støbte i Bronze til Opstilling i Bergen. I dette Tilfælde var det en Model paa $1\frac{1}{4}$ Alens Højde, der ved Hjælp af Kopieringsmaskinen blev forstørret op i Gips til en Højde af 4 Alen. Naar Forstørrelsen har fundet Sted, faar Kunstneren Gipsmodellen til Gennemarbejdning, inden man gaar over til de Arbejder, der skal foretages med Broncestøbningen for Øje. En Fremgangsmaade som den her omtalte er f. Eks. ogsaa anvendt med Hensyn til Zorns Gustav Vasa Statue i Mora

og Absalon-Statuen paa Højbroplads. Forstørrelsen af sidstnævnte Statue foranledigede, at Firmaet anskaffede endnu en Kopieringsmaskine, udført herhjemme og dobbelt saa stor som den, der var blevet købt i Paris. Ved Hjælp af denne sidste Maskine foregik ogsaa Forstørrelsen

Slotsarkitekt Thorvald Jørgensen: Marmor-Sarkofag med Broncelaag og Bronzeudsmykning.
Taarbæk Kirkegaard.

af Christian IX's Rytterstatue, som er rejst paa Christiansborg Ridebane.

— Gennem den aabne Gaard, med dens store Kørekran og med Figurer, som staar færdige til Aflevering, kommer man fra Billedhuger- og Modelværkstedet til det store Støberi, der er Virksomhedens anseeligste Rum. Her ligger store Formsandsbunker, og her staar Formkasserne, hvori

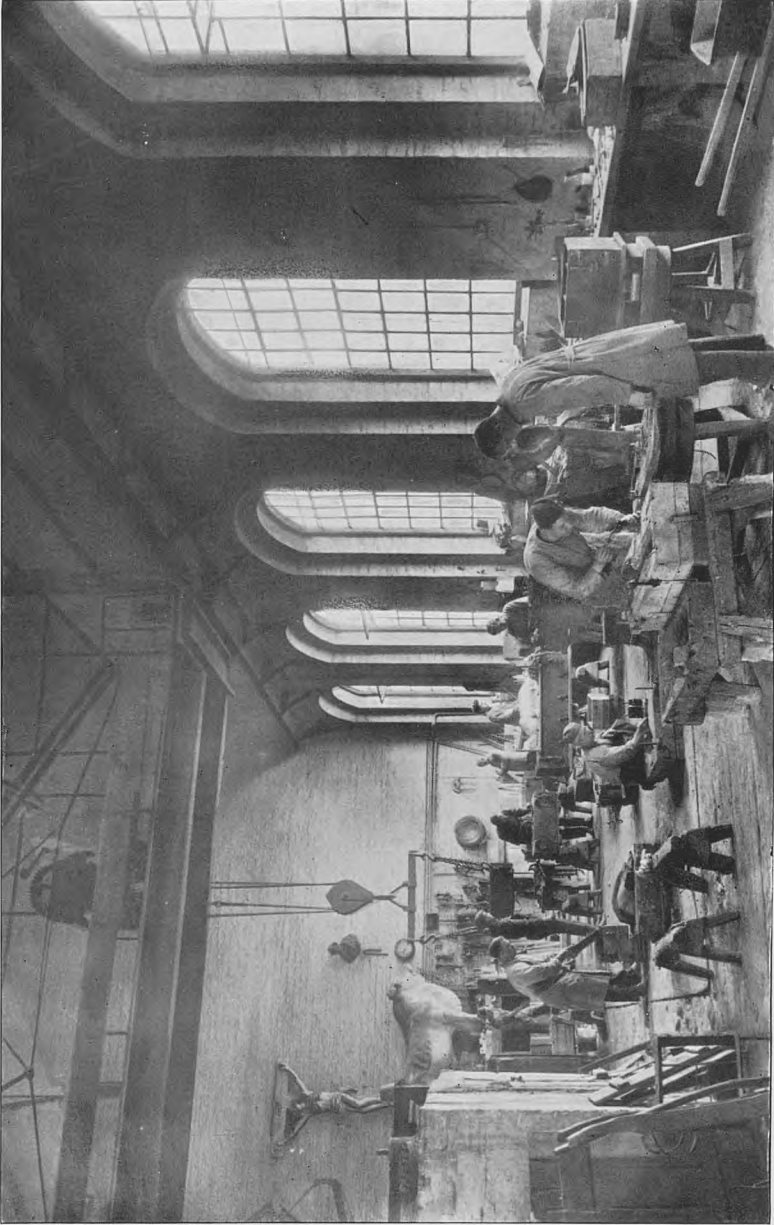
Figurerne eller Dele af dem formes til Støbning i Bronze. Er de af et saadant Omfang, at man ikke har tilstrækkeligt store Formkasser ved Haanden, foregaar Formningen i Gipskapper.

Midtvejs i det store, høje Rum er der op til Langvæggen bygget en Tørreovn, hvis Mure er fordybet i Gulvfladen og rager et godt Stykke op over denne. Naar Formen er færdig fra Formerens Haand, gaar den i Tørreovnen, og Opholdet her kan for store Formes Vedkommende strække sig over en hel Uge.

Paa Siderne af Tørreovnen er der i Gulvet muret seks Smelteovne af forskellig Størrelse. Heri nedsættes Grafitdiglerne, hvori Broncen smeltes.

Over en stor Strækning af Støberigulvet ligger optagelige Lemme, som dækker den flere Meter dybe Støbegrube. Naar de til Støbning færdige Forme er tilstrækkeligt tørrede, tages de ud af Tørreovnen, renses, samles og stilles i Støbegruben. Grafitdiglerne føres da herhen fra Smelteovnen, og den smeltede Bronze styrtes ned i Formene. Det næste Led i Processen er, at Formen skilles ad, saa at Støbegodset kan tages ud til Rensning. I et Renseskur i Gaarden fjernes alle Støbe- og Luftkanaler, og derefter foretages den finere Rensning ved Sandblæsning, der giver en helt ren Overflade. For ret at faa den gyldne Broncefarge frem, brænder man nu Støbegodset rent i Syre. I Ciselørværkstedet bliver det ciseleret eller retoucheret, og her samles Delene sammen. Som Regel patinerer man det færdige Broncearbejde med forskellige Kemikalier. Dette foregaar i et særligt Værksted.

Alle de nævnte Lokaler og et Støberi for mindre Genstande samt et Smedeværksted ligger i Stueetagen. Her finder man ogsaa Sliberiet og Drejeriet, som er knyttet til Gørtlerværkstedet paa første Sal, hvor der udføres mange

Støberiet i Raadmandsgade.

forskellige Slags Gørtlerarbejde: Lysekroner, Lysestager, Lamper, Vinduesrammer, Vinduesbeslag, Bogstaver til Skiltning, Broncegitre etc. Førstesalen rummer desuden en Tegnestue, et mindre Ciselørværksted og Lagerrum for Lysekroner, Gipsmodeller m. m.

— I det Aar, da Komplekset i Raadmandsgade blev taget i Brug, indtraf Hundredaarsdagen for den i 1881 afdøde Dronning Caroline Amalies Fødsel, den 28. Juni, og paa denne Dag afsløredes Mindesmærket for hende i Rosenborg Have. Det var modelleret af Prof. Vilhelm Bissen og støbt hos Lauritz Rasmussen, medens Arkitekt, Prof. Hans J. Holm havde givet Tegningen til den lyse Granitsokkel. Der var ved denne Lejlighed Grund til at erindre de Ord, hvormed Caroline Amalie i 1879 havde skænket Rosenborgs-Samlingen sit Billede: »Jeg vilde dog saa gerne mindes af det danske Folk, som jeg stedse med Kær-

Ciselørværkstedet.

lighed har baaret i mit Hjærte.« Nu mindedes man hende ved dette Monument, der var »rejst ved Medborgeres Bistand af taknemmelige Asyl- og Skolebørn«, — hende, som »selv barnløs blev den kærligste Moder for fattige og forældreløse Børn, saa længe hun levede«, og i en af Talerne ved Afsløringen blev det fremhævet, at det danske Folk her for første Gang rejste et Mindesmærke for en Kvinde.

Carl Rasmussen.

Man har mod denne Dronningestatue indvendt, at Skikkelsen med den mægtige Krinoline virker overmaade massivt.

Det er overhovedet vel værd at lægge Mærke til, hvor omhyggeligt man i Danmarks Hovedstad følger Rejsningen af hver ny Statue og af andre Værker, der gaar ind som Led i Byens Udsmykning. Tit bliver det til en stor Debat, — undertiden er den saa stærk, at den griber Sindene med voldsom Magt. Der var engang et Ugeblad, som skrev, at Spørgsmaalet om Monumenter ofte affødte en hæftig Diskussion, — kun om ét var der Enighed: at de skulde støbes hos Rasmussen.

Aldrig er Stridens Bølger gaaet saa højt, som da det gjaldt Storkespringvandet paa Højbroplads.

Fontænen var en Gave til Byen fra Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse. Kunstmaler Edvard Petersen

havde givet Tegningen til alt det kunstneriske Arbejde, bortset fra Storkene, som skyldtes Vilhelm Bissen. Kommunalbestyrelsen gav Forskønnelsesforeningen Tilladelse til at opstille Springvandet paa Kultorvet. Men under De-

Johannes Bjerg: Danaide, i Grønningen.

batten i Borgerrepræsentationen angaaende Kommunens Budget for 1893 fremkom der Udtalelser om, at denne Fontæne fortjente at blive anbragt paa et mere fremtrædende Sted end Kultorvet, nemlig paa Amagertorv. Forskønnelsesforeningens Bestyrelse havde intet derimod. Der blev foretaget Prøveopstilling med en Papmodel, og man endes om at anbringe Fontænen paa Amagertorv, paa det Sted, hvor der dengang stod en stor Kandelaber.

Da Lauritz Rasmussen døde i 1893, var man ude i Læssøesgade midtvejs i Arbejdet paa »Storkespringvandet«, som Fontænen straks blev døbt i Folkemunde. Ved Sommertid næste Aar var den sat paa Plads. Den 26. Juli 1894 saa man over Plankeværket paa Amagertorv den afdækkede øverste Del af Springvandet: Skaalen med de forgyldte Dunhammer og, under den, de trende Storke. Næste Dags Aften faldt Omhegningen, og den 28. Juli

»sprang« Fontænen for første Gang. Det var Kronprinsparrets Sølvbryllupsdag; den fejredes med store Festligheder, som optog Befolkningen saa stærkt, at man ikke i synderlig Grad havde Tanke for Gaven fra Forskønnelsesforeningen. Men faa Dage efter begyndte Kritiken. Man ankede over Storkene, som stod dér og baskede med Vingerne og ikke kunde komme løs; Fontænen lignede, saaledes som den var opbygget, mest af alt en Bordopsats; de syv Muskedonnere i Toppen var ved en Makartbuket at ligne o. s. v. Andre tog Storkespringvandet i Forsvar, og i Begyndelsen af det følgende Aar blev der af Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse overrakt Professor Edv. Petersen en Adresse, hvori Bestyrelsen erklærede sig sikker paa, at dette hans Værk ogsaa i kommende

Prof. Utzon-Frank: Retfærdigheden, i Politigaarden.

Slægter vilde finde mange Venner mellem store og smaa, og udtalte det Haab, at Vandspringet paa Amagertorv i lange Tider maatte staa som en Pryd for vor By. Blandt Underskriverne var Navne som Vilhelm Bissen, Frants Henningsen, Hans J. Holm og Martin Nyrop.

Det var jo nok lidt overdrevent, naar man siden har skrevet, at »det halve af Byen kæmpede som Løver mod Springvandet, Fader stod mod Søn, og mangt et Ægteskab blev opløst, fordi den ene var *for* og den anden *imod* Storke- kene ved Højbroplads«. Men vist er det, at Storke- spring- vandet gennem lange Tider, med Mellemlum, har sat Sin- dene i Bevægelse, og at det ogsaa har været Midtpunktet for rene Gadetumulter. Ældre Københavnerne vil mindes en halv Snes livlige Oktoberaftener i 1894. Disse Gade- optrin begyndte med, at Folk om Aftenen stillede sig op og stirrede paa Fontænen. Saa var der spøgefulde Menne- sker, der satte Fisk — Torsk og Aal — ud i Vandkummen. En fuld Mand, der en Nat havde slaaet sig ned her for at pilke Torsk, forsikrede overfor Politiets Indskriden, at han havde Fisketegn. En anden kastede Penge i Kummen til Fryd for Gadeungdommen. Naar Folk gik fra Teatrene, lagde de Vejen om ad Amagertorv for at se paa Løjerne. Der kunde en enkelt Aften være samlet 4—5000 Menne- sker. Tvivlsomme Eksistenser dukkede efterhaanden op i stigende Tal. Politiet ryddede Torvet. Der blev foretaget Anholdelser, og Efterspillet foregik i den offentlige Politi- ret under Idømmelse af Bøder. Men den 15. Oktober faldt det ind med Regn, og saa fik Storke- springvandet snart Lov til at være i Fred. Omkring Aarhundredskiftet drog imid- lertid Sværme fra Raadhuspladsen et Par Nytaarsnætter ned til Springvandet paa Amagertorv. Urostifterne kastede en Neger og et Par ældre Damer i Springvandskummen. Saaledes mandede »Storkekrigen« ud i de rene Bølleop- tøjer.

I de værste Perioder havde Autoriteterne ladet Kum- men tømme for Vand, og en Tid lang var den dækket af et Laag. Nu har Storke- springvandet gennem mange Aar været fredlyst. Et Par Gange var der Tale om at flytte det,

i 1898 og senest i 1925. Men Storkefontænen hævder stadig sin Plads paa Amagertorv, og det »i sin Tid saa omstridte Springvand« fandt for faa Aar siden sin Digter i Emil Bøn-
nelycke:

Jeg er Fontænen, der springer.
 Jeg er den sprudlende Brønd.
 Jeg staar i det sitrende Sollys,
 gammel og irret og grøn.
 Jeg er en Kilde, der nynner
 i Jordens vældende Favn.
 Jeg fik af de sladrende Storke
 mit lyse, mit springende Navn

— Firmaet Lauritz Rasmussen udførte i 1895 alt det finere Metalarbejde til den russiske Kejser-Yacht »Standard«. I 1897 afslørede i København to Broncestatuer, der var støbt i Raadmandsgade: N. W. Gade, som han paa St.

Parolsalen i Politigaarden, Broncestole og Bord med BronzeUnderdel, efter Tegning af Arkitekt Aage Rafn.

Annæ Plads staar ved sin Dirigentpult, og »Unge Oehlenschläger« paa Frederiksberg. Til Afsløringen af Gade-Monumentet — Vilhelm Bissens Værk —, der fandt Sted den 24. Juni, havde Ernst v. d. Recke skrevet Kantaten, og Talen blev holdt af Musikforeningens Formand, Professor Barnekow. »Gamle Hartmann« (I. P. E.), der havde komponeret Indledningsmusikken over Gade'ske Motiver, overværede Højtideligheden, — otte Aar senere blev der rejst ham et Mindesmærke faa Skridt fra Gade-Statuen.

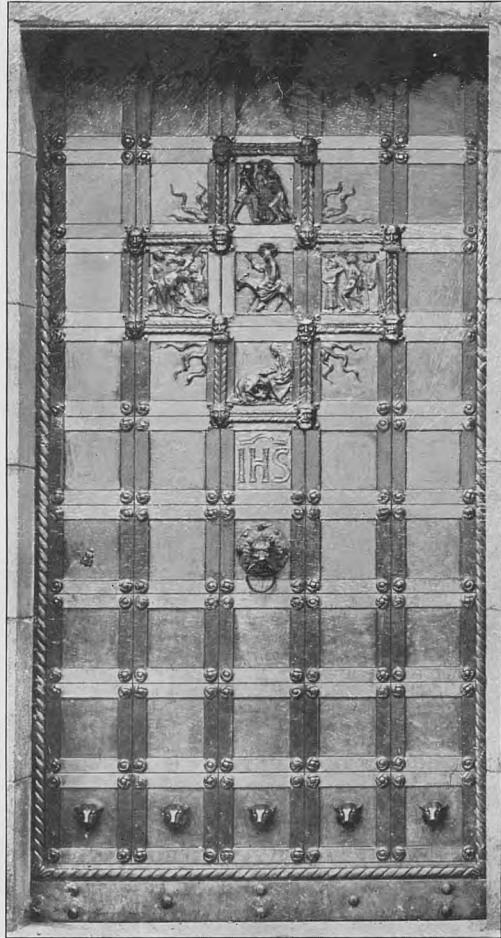
Firemaaneder-Dagen efter Afsløringen af Mindesmærket for N. W. Gade faldt — en Oktobermorgen ved 8-Tiden — Dækket for den unge Adam Oehlenschläger ude i Allégade, Bankdirektør Axel Heides Gave til Frederiksberg Kommune. Det foregik uden nogen Art af Højtidelighed. Der skred han frem i den tidlige Morgenstund, saaledes som Julius Schultz havde fremstillet ham, i Datidens klædelige Dragt, med Stokken paa Ryggen, den unge drømmende Digter, der skulde »kalde Valhal frem af Tidens Mørke og parre Sydens Ild med Nordens Styrke«. Efter Billedhugger Aksel Hansens Modeller havde Metalstøber Schieltved støbt de to Basreliefer paa Sökkelen: Aladdin i Hulen og den unge Kvinde, der finder Guldhornet i Ageren. Paa Forsiden staar de berømte fire Linjer fra »Aladdin«, dem, Nouredin stødte paa, da han havde hentet »hin gamle Digtens Bog« fra Hylden og slog op i den:

Naturens muntre Søn er Lykken næst.
 Hvorefter Nattens Grubler flittig grunder,
 Naar Solen slukkes i det blege Vest,
 Det finder han med Lethed ved et Under.

Blandt de mange, der paa denne Oktoberdag valfartede til den nye Broncestatue i Allégade, var Oehlenschlägers yngste Datter, Fru Maria Konow, der i 1884, efter 42 Aars Ophold i Norge, havde bosat sig i København. Hun var

omtrent 92 Aar gammel, da hun døde i Maj 1910 og blev stedt til Hvile i Faderens Grav paa Frederiksberg Kirkegaard, hvor Professor Vilhelm Andersen talte skønne Mindeord ved Graven.

Det var ogsaa Vilhelm Andersen, der havde ført Ordet, da man d. 6. Maj 1906 afslørede Julius Schultz' Statue af Jens Baggesen ved Havnen i Digterens Fødeby Korsør, — en Slags Pendant til Oehlschläger-Statuen og ligesom denne støbt hos Lauritz Rasmussen. Den unge Baggesen staar med bøjet Hoved, hensunken i Tanker over den Stedmoderblomst, han har i Haanden, — en Hentydning til Jens Baggesens Digt til Grevinde Schimmelmänn: »Den visnede Majblomst«. Vilhelm An-

Anne Marie Carl Nielsen: Kathoved-Døren, Ribe Domkirke.

dersen tegnede i sin Afsløringstale et Billede af Jens Baggesens ejendommelige Proteus-Skikkelse: »Der ligger en dyb Betydning i dette, at han er født i Korsør og ligger

begravet i Kiel«. Det har ogsaa sin Betydning, at de, der fattede Tanken om at rejse Jens Baggesen et Mindesmærke i Fødebyen, ikke var Literaturens Mænd, men to jævne korsørianske Haandværkere.

— Vi vender tilbage til Slutningen af 1890'erne, i hvilke Aar der udgik en Række delvis store Mindesmærker

Lysekroner i Ribe Domkirke.

fra det Rasmussen'ske Broncestøberi. I 1898 afsløredes i Sorø Akademi's Have Vilhelm Bissens Holberg's Statue med de to Kvindesfigurer ved Sokkelen: Historiens og Komædiens Muser, og paa Strandboulevarden i København rejstes det ved Bidrag fra Læger og Videnskabsmænd i mange forskellige Lande tilvejebragte Mindesmærke for den verdensberømte Ørelæge H.W. Meyer. Den høje

Granitsokkel bærer den finske Billedhugger Runebergs Buste af Meyer. Kvindeskikkelsen (Hygæa) ved Fodstykket er udført af Vilhelm Bissen. Paa H.W. Meyers Grav i Venedig — han døde her under et Ophold i Sommeren 1895 — har Klienter og Venner rejst ham et Monument.

De nærmest følgende Aar fik for Firmaet Lauritz Rasmussen en særlig Betydning ved Afsløringen af flere Monumenter af national Art.

Den 12. September 1899 afsløredes — paa Boulevarden

Anne Marie Carl Nielsen: Christian IX's Rytterstatue, paa Christiansborg Ridebane.

ud for Dagmar-teatret — det af Billedhugger Pedersen »Dan modellerede Nationalmonument »Den lille Hornblæser«. Man regner, at en halv Snes Tusind Tilskuere var samlede ved denne Lejlighed. Kong Christian den Niende, Kong Georg af Grækenland og Kejseren af Rusland overværede Afsløringshøjtideligheden, ved hvilken Generalløjtnant Bahnson holdt Hovedtalen.

Aaret derefter rejstes den første Statue af Christian den Niende. Ludvig Brandstrups store Rytterstatue af den gamle Konge blev afsløret paa Torvet i Esbjerg den 28. Juni 1900. Kongen opholdt sig paa dette Tidspunkt i Gmunden. Afsløringen, der overværede af Kronprinsregent Frederik og hans Sønner, ledsagedes af store Festligheder. Der laa ligesom noget symbolsk i Rejsningen af dette Mindesmærke for »Byens Grundlægger«, Kong Christian IX. Esbjerg, »Danmarks Chicago«, led endnu under Følgerne af Spekulationsperioden, men Byen var ved at rejse sig paany, og dens ledende Mænd talte i de Dage mange gode Ord om Troen og Tilliden til Havnen og dermed til Esbjergs Fremtid.

Siden den gamle Konges Død i 1906 har Firmaet Lauritz Rasmussen støbt en lang Række Monumenter til Minde om ham: Rytterstatuerne i Slagelse (Billedhugger Brandstrup), i Aalborg (Carl J. Bonnesen), i Odense (Aksel Hansen) og i København (Anne Marie Carl Nielsen), staaende Statuer i Nykøbing paa Mors (Rasmus Andersen), i Thisted (Gyde Petersen), Nyborg (Pedersen-Dan) og Reykjavik (Einar Jönsson), en Buste i dobbelt naturlig Størrelse (Vilh. Bissen), rejst i det tidligere Dansk Vestindien, og en Buste af tilsvarende Størrelse i Sønderjylland (Brandstrup).

Afsløringen af Suenson-Monumentet i 1889 gav nogle Nybodersmænd Ideén til et andet Mindesmærke i Nybo-

der: for selve Skaberen af denne Bydel, Kong Christian den Fjerde. Aarene gik, men Tanken om et Monument for fjerde Christian groede sin stille Vækst. Der dannedes en Komité til Indsamling af Bidrag, med Viceadmiral Ravn som Formand.

Det blev overdraget Professor Vilhelm Bissen at udføre Statuen, og da den var støbt i Bronze hos Lauritz Rasmussen, blev den Søndagen den 29. Juli Aar 1900 afsløret i Nyboder, ved Krokedillegade, under Salut fra Bateriaet Sixtus.

Firmaet fik en ny smuk Opgave paa de nationale Monumenters Omraade, da Konferensraad,

Bankdirektør Heide overdrog

det Støbningen af Absalons Rytterstatue, som han skænkede Københavns Kommune. Vilhelm Bissen fremstillede Byens Grundlægger paa den vælige springende Hest. Paa Sokkelranden læser man Indskriften: »Han var modig, snild og fremsynet, en Ynder af Lærdom, med ren Villie

Gravkammerdør i Bronze, Vestre Kirkegaard.

Danmarks trofaste Søn«. De røde Mursten i det høje Fodstykke, som Arkitekt Martin Nyrop var Mester for, er gjort efter gamle Munkesten i Ringsted Kirke. Absalon afsløredes i 1902 paa Højbroplads.

Samme Aar faldt i Ørstedsparken Dækket for Statuen af Anders Sandøe Ørsted, »vor moderne Retsvidenskabs Fader«. Den var tilvejebragt ved Bidrag fra Jurister rundt om i Norden og afsløredes under det tiende nordiske Juristmøde i Slutningen af August Maaned. Ved Højtideligheden talte Mødets Præsident, Geheimeetatsraad, Prof. Goos og dets norske Vicepræsident, fhv. Statsminister, Prof. Francis Hagerup. Ogsaa de svenske Juristers Repræsentant i Præsidiet, fhv. Statsraad Annerstedt var til Stede ved denne Lejlighed. Broncemindesmærket er en forstørret Gengivelse af H. V. Bissens Statue af Anders Sandøe Ørsted i Ny Carlsberg Glyptotek.

Mod Slutningen af 1905 afslørede man Firmaet Lauritz Rasmussens Bronceafstøbninger af Rasmus Andersens Tietgen-Statue, den 2. November, og A. V. Saabyes Statue af I. P. E. Hartmann, den 29. December. Efter en Festlighed i den store Børssal, med Taler af Professor, Dr. jur. William Scharling paa Indsamlingskomitéens Vegne og af Formanden for Grosserer-Societetets Komité, Grosserer Frantz Th. Adolph, gik man ud paa Børsrampen, hvor Tietgen-Statuen afsløredes. I nyere Tid har den faaet Plads inde paa Børsen. Her findes et andet Arbejde fra Lauritz Rasmussen: en Gengivelse af den bekendte Rosenborg-Buste af Christian IV, som skyldes den nederlandske Billedhugger François Dieussart. — Umiddelbart forud for Afsløringen af Hartmann-Statuen paa St. Annæ Plads, mellem Jul og Nytaar, gik en Højtidelighed i Prins Wilhelms Palæ med Sange af L. C. Nielsen. En af dem var skrevet til Hartmanns Melodi for Chr. Winthers »Flyv,

A. Bundgaard: Gefion=Springvandet ved Langelinie.

Fugl, flyv over Furesøens Vove«, og Marchen fra »Thrymskviden« blev spillet, da man gik ud til selve Afsløringen.

— I dette samme Aar, 1905, blev Broncestøber Carl Rasmussen valgt til Oldermænd for Københavns Gørtlerlaug, da Metalvarefabrikant P. A. Jensen traadte tilbage. Carl Rasmussen varetager stadig Oldermændshvervet. I mere end en Menneskealder har han siddet i Bestyrelsen for Rejsestipendieforeningen for Haandværkere og Industri-drivende, hvor han virker som Sekretær, og han er desuden Medlem af Forretningsudvalget for Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark, af Bankraadet for Haandværkerbanken og af Repræsentantskaberne i Haandværkerforeningen og i Industriforeningen. Broncestøber Rasmussen er Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd; han er *officier d'académie* og har desuden faaet tildelt den russiske Fortjenstmedaille i Sølv.

Den 25. Maj 1888 ægtede Carl Rasmussen Hof-Tapetsersermester Eilertsens Datter, Frida Eilertsen, der var født den 19. December 1867 og som afgik ved Døden den 24. August 1925. Deres Søn, Broncestøber Poul Lauritz Rasmussen, er født 7. August 1897, kom den 27. Maj 1913 i Lære hos sin Fader og opviste den 10. Juli 1916 Svendep prøve. Hans Svendestykke belønnedes med den Medaille i Sølv, som Haandværkerforeningen — ikke mindst for at fremme Aflæggelsen af frivillige Svendep prøver — indstiftede i 1867 for fortrinligt udførte Svendestykker.

Efter aflagt Prøve blev Poul Lauritz Rasmussen i Maj 1916 antaget som Billedhuggerlev ved Kunstakademiet, hvis Skole han besøgte i tre Vintre. I Foraaret 1923 udstillede han for første Gang som Billedhugger paa Charlottenborg. Det følgende Aar opholdt han sig ti Maaneder i Paris, hvor han arbejdede hos Broncestøber

Grandhomme og satte sig nøje ind i fransk Bronceteknik.

Den 1. Juli 1920 blev Poul Lauritz Rasmussen optaget som Interessent i Faderens Forretning. Den 21. August s. A. ægtede han Karen Groth-Hansen.

— Et af de største Arbejder, som er udgaaet fra det Lauritz Rasmussen'ske Broncestøberi, er Billedhugger Anders Bundgaards Gefion, der med sit Øksnespand, høj og rank, pløjer Sjælland

Poul Lauritz Rasmussen.

ud af Sverige. Med sin mægtige Forening af Bronze, Granit og brusende Vandmasser virker »Gefion-Springvandet« stærkt, hvor det staar, højt oppe ved Indgangen til Lange-linje. Det fik sin Indvielse i Sommeren 1908.

Stort anlagt er ogsaa Finsen-Monumentet, — det, der rager højest op af alle københavnske Mindesmærker. *Mod Lyset* har Rudolph Tegner kaldt denne sin mægtige Gruppe, der alluderer til Helbredelsen ved Solens Straaler. Bronzegruppen vejer 7000 Pund og maaler 14 Fod i Højden. Af samme Højde er Fodstykket, den af mægtige Granitblokke sammensatte Klippe, hvis Vægt er et Par Hundrede Tusinde Pund. Ved Rigshospitalet, i Hjørnet ved Tagensvej og Blegdamsvej, afsløredes dette Mindesmærke den 23. April 1910 uden større Pomp, med en lille Tale af Monument-Komitéens Formand Herman Trier,

der sluttede med de Ord om Niels R. Finsen: En Ørneflugt mod Lyset var hans Liv.

Hos Lauritz Rasmussen har man ogsaa støbt Mindesmærket for en anden Lysets Forsker: Ole Rømer.

Ingeniør Alexander Foss havde allerede i Skoleaarene følt sig stærkt draget af Ole Rømers Personlighed og videnskabelige Indsats, og senere hen vilde han gerne have hengivet sig til Studiet af Rømers Liv og Virke, om ikke Arbejdet som Ingeniør ude i det praktiske Liv og siden

Arkitekt Hans Hansen: Askeurne.

efter de store offentlige Hverv havde taget al hans Tid. Studiet af Ole Rømer blev taget op fra anden Side, og Alex. Foss fattede den Beslutning, at han vilde rejse ham et synligt Mindesmærke. Udførelsen af dette overdrog han til sin Ven, Billedhugger Brandstrup.

Den 16. April 1918 afsløredes Ingeniør Foss' Gave til Byen København. Statuen viser os Rømer som det unge Geni, Lysets Forsker med Hovedet løftet mod Lyset. Den seks Alen høje Statue udenfor Polyteknisk Lærestalt staar paa en tre Alens Granitsokkel, hvis Forside bærer en oval Bronzeplade med denne Indskrift: »Ole Christensen Rømer opdagede Lysets Tøven, lærte Astronomen nøjere at bestemme Stjernernes Plads og aabnede Fysikeren Vejen til den praktiske Varmemaaling. Han viste det danske Folk Naturvidenskabens Anvendelse. 1644—1710.«

Danmarks naturvidenskabelige Samfund, for hvilket Ingeniør Foss var Præsident, fejrede paa Afsløringsdagen en Mindefest for Ole Rømer. Her blev den egentlige Mindetale holdt af Dr. phil. Kirstine Meyer, der i 1910 sammen med cand. mag. Thyra Eibe udsendte »Ole Rø

Carl J. Bonnesen: Thor i Kamp med Jættarne, opstillet paa Thorø ved Assens.

mers Adversaria« og som fem Aar senere udgav »Ole Rømers Opdagelse af Lysets Tøven«.

Det ligger i Sagens Natur, at de gerne staar ved Alfarvej, de store Broncearbejder, der er udgaaede fra Lauritz Rasmussen, men et af dem, og det et af de allerstørste, har faaet sin Plads paa en stille Ø, borte fra Verden. Det er Carl J. Bonnesens mægtige Gruppe: Thors Kamp med Jætterne. Direktør Harald Plum har rejst den paa Thorø ved Assens — saaledes »fik Thor sin Ø tilbage« —, en dejlig lille Øgrund paa 120 Tdr. Land, saa meget som Frederiksberg Have og Søndermarken tilsammen. Her staar den vældige Bronzegruppe paa Øens højeste Punkt, med Udsigt til Skamlingsbanken og Als, nær ved den flere Hundrede Aar gamle Thorøgaard, som Mærke for de Søfarende. Højt svinger Thor sin Hammer, medens Jætter segner under Bukkenes Fart. Da Afsløringen fandt Sted, havde Direktør Plum kaldt til Folkefest, den 3. Juli 1926, med Professor, Dr. phil. Hans Brix som Taler. Det var saa skøn, saa solrig en Sommerdag paa Øen i det blaanende Belt, og Øjeblikkets Stemning greb alle stærkt, da Harald Plums Broder, Ingeniør Niels Munk Plum fra Haraldsgave ved Bagsværd, efter Afsløringen talte for Danmark, »vor fælles Moder, den skønne Kvinde, der i Dag har svøbt sig i sin blaa Kappe og nu smiler saa yndigt til os«. —

Det senest afslørede af de meget store Arbejder fra Lauritz Rasmussens Broncestøberi er Anne Marie Carl Nielsens Rytterstatue af Kong Christian IX paa Christiansborg Ridebane. Bremersandstens-Sokkelen til Rytterstatuen er udført efter Tegning af Arkitekt Mogens Koch. Ved Afsløringen den 15. November 1927 talte Formanden for Monument-Komiteen, Nationalbankdirektør, Lensbaron Hans Rosenkrantz. Hs. Maj. Kong Christian X

takkede for det Minde, der her var rejst den gamle Konge foran Rigets Borg i Hovedstaden.

Det vilde føre vidt, om vi i dette Skrift nævnede alle de offentlig opstillede, i Bronze støbte Kunstværker, som

Prof. Carl Milles: Europa, Midtgruppe i den store Fontene paa Torvet i Halmstad.

er udgaaet fra det 75aarige Firmas Værksteder, og vi skal derfor kun nævne en Del af *dem*, der ikke er omtalt paa de foregaaende Blade. Af Hensyn til Grupperingen maa dog en og anden Gentagelse her være tilladt.

I Christiansborgs umiddelbare Nærhed, ved Rigsarkivet, staar Carl Martin-Hansens Griffenfeld-Statue og, i den

stilfulde Bibliotekshave, Søren Kierkegaards Statue, en stærkt forstørret Gengivelse efter Hasselriis' kendte Statuette. Foran Glyptotekets Hovedfacade finder man Johannes Bjergs Jerichau-Statue, Rasmus Andersens Buste af Stein, de af Elo udførte Buster af Wiedewelt, Freund og H. V. Bissen og — nærmest Tietgensgade — Meunier-Busten. I Broncehaven bagved Glyptoteket staar Jouffroy's unge Pige, der hviskende betror Venus sin første Hemmelighed, og her har ogsaa de tre Kvindeskikkelser, i hvilke Carl J. Bonnesen personificerer »Musiken«, faaet Plads. Øverst paa Dantesøjlen ser vi Prof. Utzon-Frank's Beatrice, og paa Vandringen ad Vester Boulevard møder vi Brandstrups Statue af Arkæologen Georg Zoëga, Kolbergs lystige Faun og — med Front mod Langebro — Vilhelm Bissens ridende Yngling.

Foran Martin Nyrops Raadhus staar den af ham tegnede Kumme, Fagforeningernes Gave, og Joakim Skovgaards og Thorvald Bindsbølls Dragespringvand, der blev til i to Tempi. Springvandskummen med Øglerne var færdig paa Plads den 2. November 1904, Firmaet Lauritz Rasmussens 50 Aars-Dag, der forløb i største Stilhed. Senere hen blev Øglerne afløst af andre i mindre Størrelse, og i 1923 stod Dragespringvandet, med hvilket den klatrende københavnske Ungdom er særlig fortrolig, fuldt færdigt med sin store Midtgruppe: Tyren i Kamp med Dragen.

I den aabne Raadhusgaard finder vi Joakim Skovgaards Bjørne-Springvand, og paa Raadhusets Tag, ud imod den store Plads, staar Aarsleffs Vægtene og Bundgaards Politibetjent og Brandmand. De to Væbnere, der flankerer Absalonfiguren, er Vilhelm Bissens Værk. Gaar vi ind i Raadhuset, møder vi ogsaa her mangt et Arbejde fra Lauritz Rasmussens Støberi, deriblandt en Del af Busterne i Søjlegangens Pantheon og det gyldent skinnende Bronceræk-

værk paa Præsidenttrappen. Thorvaldsens Jason-Statue, der stod i Raadhushallen, blev skænket Byen Rom som Tak for Dantesøjlen.

Et Led i Bestræbelserne for at forskønne Vesterbros Torv var den Konkurrence, som Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse udskrev angaaende Tilvejebringelsen af en Brønd paa dette Sted. Billedhugger Rasmus Harboe sejrede i Konkurrencen. Over Kumpen af bornholmsk Granit satte man Bronzedrengen med de vandspyende Slang, der snor sig om hans Arme. Brønden blev sat i Virksomhed den 15. Oktober 1915.

Af senere Oprindelse er Fontænen paa Enghaveplads med Jens Lunds Drengfigur, der holder en Fogliette i den ene og en Skaal i den anden Haand. Det nærliggende Kolonihave-Areal, som Kommunen erhvervede ved Mageskifte med Staten, blev omdannet til »Enghaven«, og i denne nye Park har man opstillet Kai Nielsens »Venus med Æblet«.

Udenfor Carlsberg Bryggeriernes Hovedkontor ved Ve-

Kai Nielsen: Venus med Æblet, i Enghaven.

sterfælledvej staar Carl J. Bonnesens »Danserindeflagmaster«; ved Laboratoriet paa Carlsbergvej har man rejst Vilhelms Bissens Statue af Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen, og paa Carlsberg staar Ludvig Brandstrups Mindesmærke for Brygger, Dr. Carl Jacobsen.

Einar Jonsson: Ingolf, i Reykjavik.

Det Rasmussen'ske Broncestøberi har ogsaa udført det store Krucifiks foran Jesuskirken, og et af Virksomhedens allernyeste Arbejder er Rathsacks Kvindefigur i Frontonen over Hovedindgangen til Vestre Kirkegaard. Fra den seneste Tid er ligeledes Broncestøbningen af Viggo Jarls Statue af Hans Tausen, der er opstillet ved Frederikskirken (blandt Statuerne paa dette Sted er ogsaa Viggo Jarls Peder

Palladius og Knud den Hellige og Saabyes Brorson udgaaet fra Lauritz Rasmussen), endvidere Brandstrups Buste af Vilhelm Thomsen (ved Universitetet) og Arvelighedsforskeren W. Johannsens Buste (af Rasmus Andersen), afsløret den 5. Oktober 1929 foran Botanisk Laboratorium, ligeoverfor Mindesmærket for Botanikeren Warming (Billedhugger Bregnø).

Personalet i 1929.

Omkring Landbohøjskolen og Landøkonomisk Laboratorium grupperer sig forskellige Bronceafstøbninger fra Lauritz Rasmussen, blandt dem Tesdorpf og N. J. Fjord.

Udenfor Statens Museum for Kunst staar Statuerne af H.V. Bissen og Marstrand, henholdsvis efter Vilhelm Bissens og Runebergs Model, og i Anlæget foran Museumsbygningen findes en hel Række Broncearbejder fra Lauritz Rasmussen. Fra Langelinie skal vi — foruden det tidligere omtalte GefionSpringvand — nævne Carl Martin Hansens Monument for Prinsesse Marie, Edv. Erichsens lille Havfrue, Børjesons »Svømmeren« og Aarsleffs »Badende Dreng«. Oppe paa Kastelsvolden staar Bindesbølls Monument for Slaget paa Reden hin anden April, — dets Broncekrone er udført i Støberiet i Raadmandsgade.

Og saa afslutter vi, i Hjærtet af Byen, denne Vandring, — foran Frue Kirke, under Thorvaldsens store Johannesgruppe, hvis forvitrede Marmor i 1928 blev erstattet med en tilsvarende Gruppe i Bronze.

At Lauritz Rasmussens Broncestøberi ogsaa har udstrakt sin Virksomhed til Provinsen, — derpaa er der allerede fremført en Række Eksempler. Her skal da endnu kun nævnes, at det har støbt Joakim Skovgaards ti Engle, der virker som Lysbærere i Viborg Domkirke, og en Række Mindesmærker i Aarhus: for Steen Blicher af Billedhugger Nielsen Sondrup, rejst i Friluftsmuseet »Den gamle By«, for Købmand Hans Broge (Billedhugger Aksel Hansen), for Dalgas (Rasmus Andersen), for Generalkonsul Pontoppidan (Vilh. Bissen) og for Peter Sabroe (Ølsgaard).

Det Tilbageblik, der her er givet over Broncestøber Carl Rasmussens Virksomhed i de Aar, der er forløbet, siden han som ung Mand vendte hjem fra Udlandet for at dyrke Broncestøbningens Kunst herhjemme, viser, hvorledes han paa sit Felt har virket for at hævde dansk Kunsthaand-

værks Evne til at tage det op med Udlandet. Der er da ogsaa fra Støberiet i Raadmandsgade sendt mange Broncearbejder ud over Landets Grænser, først og fremmest til Norge, Sverige og Finland. Den Gengivelse af Thorvaldsens Kristus, som har faaet Plads i Windsor-Kapellet, hvor Dronning Victoria hviler, er — paa Bestilling af Dronning Alexandra — støbt i Raadmandsgade efter Gipsmodellen til Marmorfiguren i Vor Frue Kirke, og fra Lauritz Rasmussens Støberi stammer den »Thorvaldsen med Haabet«, som er opstillet i Central Park i New-York. Det nu 75aarige danske Broncestøberis Navn er — som allerede disse enkelte Eksempler viser — naaet viden om.

Det gamle Firma, i hvis Ledelse tredje Generation — som nævnt — forlængst er repræsenteret ved Stifterens Sønesøn, Poul Lauritz Rasmussen, kan blandt sine Arbejdere tælle adskillige, som har tjent det i mange Aar. Ciselør Otto Gottschalck og Billedhugger Hans N. Jørgensen har arbejdet her i henholdsvis 37 og 29 Aar, og den i 1927 afdøde Metalarbejder Thorvald Michelsen havde arbejdet for Firmaet gennem 55 Aar. Ved sit 50 Aars-Jubilæum blev han Dannebrogsmænd.

Virksomheden er skredet støt frem gennem Aarene. Den har været forskaanet for Kriser. Naturligvis gik det her som saa mange andre Steder, at Verdenskrigens Udbrud virkede hæmmende. Virkningerne af den almindelige Ængstelse for at gaa i Gang med nye Foretagender følte ogsaa her. Men i Løbet af et Par Aar veg i alt væsentligt dette Tryk, om end man ofte kunde have vanskeligt ved at skaffe Materialer og i alt Fald maatte betale dem dyrt, som da man gav 14 Kroner for et Kilo gammelt Kobber, der inden Krigen havde kostet omkring $1\frac{1}{4}$ Krone.

Det ligger i Arbejdets Art, at faa Foretagender i den Grad er med til at præge deres By som Lauritz Rasmus-

sens Broncestøberi. De større Arbejder, der udgaar herfra, stilles frem for alles Øjne paa offentlige Pladser, og tilsammen virker de som et Overblik over Byens Historie gennem lange Tider. Men det er jo ikke Monumenter alene, der støbes i Raadmandsgade. Virksomheden derude har just foran Jubilæet gennemført en interessant, hidtil uløst Opgave af en helt anden Art, ved at støbe det første af de to Sæt Broncelurer, der er bestilt af Københavns Kommune som Kopier af Oltidslurer i Nationalmuseet. Det høres som en Fanfare ved 75 Aars-Dagen.

Et Motto, en Devise kan virke ansporende. Carl Rasmussen satte sig gennem Aarene dette Motto for den Virksomhed, som han tog i Arv efter sin gamle Fader: *Et godt Navn forpligter.*

Dirigentklokke, Industriforeningens Gave til Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk ved dennes 50 Aars-Jubilæum i Sommeren 1929.

Foruden personlige Erindringer, mundtlige Beretninger og de i Teksten allerede angivne Kilder har Forfatteren til nærværende Skrift bl. a. benyttet Oplysninger fra det Arkiv, som Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse har samlet sig, og enkelte Artikler i Tidsskrift for Kunstindustri.

ERRATA

Paa Bogens første Side:

Tegnet af Poul Lauritz Rasmussen.

Læs: Opmaalt af Poul Lauritz Rasmussen.